

DE VERA
DIFFEREN-
tia regiae potesta-
tis & Ecclesiasti-
cae, & quæ sit ipsa
ueritas ac uir-
tus utrius-
que.
Opus eximium.

g R c
2

2
BENEVOLO PIO-

QVE LECTORI.

NON EST VT MVL-
tis te uerbisonerē ami-
ce pieq; lector, aut ut
me tuis tanquam auri-
bus insinueni: quatinus
id quod conor tanto facilius ad præfi-
xum finem adducam. Nam res ipsa se
plane manifestat, neq; externo quo-
quam eget adminiculo, Res inquam
ipsa sibi sufficit, suis saltem hinc inde
fulta præsidiiis: certe scripturis, & an-
tiquissimorū simul ac probatissimo-
rum interpretum autoritatibus. Ad-
de (si libet) optimorum præclara piaq;
facta uirorum, idq; nonnunquam in
frequenti cetu sacrisq; conciliis. Hæc
ubi sincere peruideris (uidebis autem
hic apertissime) nō arbitror opus fore,
ut aliud quicquam inferam, quo te pe-

P I O L E C T O R I .

nitius incitem, aut intimius alliciam ad bene sentiendum, pieq; iudicādum de præfenti opere : quod non ob aliam tibi iam proponitur, tuæq; censuræ submittitur, quàm folius ueritatis enucleandæ causam. Et hæc ipsa ueritas semper inuicta mansit, inuictaq; manebit: nec unquam ita tenebricolo tempori cessit, quin aliquando tanquam ignis è cinere clarior & lucidior emicarit. Vnde te uelim in primis exoratum, ut omnem hic deponas sinistram affectionem, certe qualem cunq; & vnde cūq; natam : atq; ad unicæ ueritatis metam patentes oculos intendas. Verum si id te moueat, q̃ mos ille, contra quem ferimur, diutius inoleuerit, & tanquam per manus à tam multis retro parentibus acceptus sit : ab ea te opinione reuocabit, q̃ mos qui uis ueritati semper cesserit, aut cedere profecto debuisset, et iam debeat. Alioqui non tam bene

C H R I -

CHRISTVS eos arguerat, qui Discipulis suis obieciabāt, q̄ traditiones seniorum transgressi fuerint: Quid (inquiens) uos transgredimini praecepta Dei propter traditiones uestras? Non est utiq; nostra, non est paterna (quam uocant) traditio tantopere ponderanda, ubi dei, sacræq; scripturæ negotium agitur. Sequendi sunt (inquit Ambrosius) parentes nobis, qui secuti sunt fœliciter suos. Quòd si non sapienter ac fœliciter secuti sint, neq; sequendi nobis. Nam alioqui (q̄ idem ait) corrigit sequentem lapsus prioris, & de reprehensione antecedētis exempli, nascitur emendatio. Sed & quos quæso, mihi patres narras? Si uulgariter omnes, Beluam ostentas multorum capitum, ut uel poeta cecinit. Sin CHRISTVM, qui uerissime dicit: VNUS est pater uester, qui in cœlis est: Si sanctissimos Apostolos, si sanctos uiros

Mat. 15.

Mat. 23.

P I O L E C T O R I .

in Concilio congregatos, si uiuacissimos ac eruditissimos scripturarū interpretes, immo ueros Apostolorum sequaces, quales sunt Cyprianus, Ambrosius, Hieronymus, & alii quique istorum similes: hi certe patres sunt, quos & nos imitamur, ac aliis omnibus censemus imitandos. Et hos à nobis stare clare uidebis in ipso opere. Deniq; cum uideris hic rationes illas esse, quas recte confutare non poteris, & oppositis multo ualidiores, immo tam ualidas (ni fallar) ut uere dilui superari ue non queant: uelim ut ultro-neus huc animum aduertas, & soli ueritati fortiter adhereas. Hanc inquam ueritatē pie lector amplexator, & præ rebus aliis omnibus charam habeto: nec aliquid ibi te deterreat, vbi uocat & hortatur tam certa propugnatrix. Quin si quem uideris haud recta pergentem uel proteruius affectum, ut id
etiam

etiam, quod habet optime, deprauare non formidet, & contra id quod uerissime sonat, musitare audeat, hunc tu benigne moneto, ut ante perlegat, q̄ pronunciet, prius omnia plene trutinēt & expendat, q̄ iudicet, synceriter ante iudicet q̄ proferat, & tanquam uir bonus ac sapiens temerè nihil effutiat:

sic quod omnipotenti deo debet, & suo regi uni omniū meritissimo nō inofficiose respondurus.

Bene uale lector candidissime.

PRAEFATIO OPERIS.

Super omnia uincit ueritas. 3. Esdræ. 3. Magna est ueritas, & præualeat. 3. Hesdræ. 4.

VM EA sit dignitas & prærogatiua ueritatis, ut neq; loco, neque temporì, neque authoritati aut potestati ulli cedat, se ue submittat, sed gradu semper eminentiori subsistens aditū omnibus præbeat, difficilem quidem illum interdū, & hominum malitia multis sæpissime pretextibus impeditum: sed tamen dei iudicio inculpatum, atq; adeo hominum confessione laudabilem, si quis istuc bona fide cōtendere conetur: nō est sane improbādus hic labor, quem nobis suscepimus, qui uenerandæ ueritatis studio adducimur, ut quæ deinceps sequuntur, diligenti deliberatione tractemus. Carebunt nouitatis illecebra, quæ dicemus, sed bonis satis applaudet etiā austeritas ueritatis. Neque tran-

transit unquam in rem iudicatā, quod
in ueritatem diffinitum est. Itaq; satis
sit ueritatis causam agere, ad illius tri-
bunal iter arripere, in illius nomine il-
lustrando laborare: absit modo dissi-
mulatio, absit liuor atq; inuidia, absit
pertinacia, absit affectus malicia cor-
rupti, à quibus nos maxime abhorre-
mus. Sed si nihil horum nobis impu-
tari queat, remoueantur etiam procul
à nobis ea præiudiciorum impedimē-
ta, quæ malis & improbis recte obii-
cimus: uidelicet ne ueritatis negotium
simulantes, dum maliciam exercent
suam, negotia exhibeant publicæ qui-
eti. Obstruantur malorum ora bono-
rum præiudiciis, nec sit phas quibusuis
omnia tractare. Quod autem pio a-
nimo fit, quod cum modestia propo-
nitur, quod magna cum religione in-
quiritur, magna etiam cum gratia &
libertate procedat: ut ne ea retulisse vi-
cio

DE POTESTATE

cio detur, quæ alios laudabiliter scripsisse & fecisse nemo diffiteatur. Non innitemur nostro iudicio, non ducemur sensu nostro, nihil comminiscemur, nihil fingemus, nihil inique calumniabimur aut peruertemus: sed sacras scripturas ac aliorum sententias, facta & gesta, quæ statuunt quod proponimus, fideliter, sincere, & incorrupte proferemus. Sed nec temere in ista incubuimus, neq; affectibus perturbati casu dilapsi sumus in hunc tractatum: sed religio commouit, pietas hortata est, studium etiam ueritatis detraçantem impulit atq; coegit. Videbamus enim in quàm laborioso & inextricabili labyrintho conclusit nonnullos ecclesiastica potestas (quæ uocatur) quibuscunq; iniitiis prognata, malis certe artibus deprauata atq; corrupta. Nō ignorabamus magnam esse hominum maliciam super terrā, ac
nihil

nihil esse tam bonum sub sole, quod malorum nequitia non subuertit. Sed simul occurrebat, magnam esse curā deo, eorum quæ ipse peculiariter statuit: dedisse scripturas sacras, quod sit cognitu necessarium continentes, certissimos etiam ueritatis professores, esse quidem diuinæ sapientiæ diuitias altas & inscrutabiles, & tamen humane cognitioni scripturis traditū, ut ex fructu arborem cognoscamus aliquādo, spiritus deinde probemus ex deo sint an ex hominibus. Quòd si probatio nostra esse potest, & malū à bono liceat discernere, non mirum si hactenus religio commouerit, pietas etiam hortata sit, ac denique adegerit studium ueritatis, ut profunda meditatione altius cogitaremus intra nos, primum tam ambiguam huius potestatis rationem, deinde etiam inspiceremus & contemplaremur, num ad normam uerita-

DE P O T E S T A T E

ueritatis, hoc est scripturæ testimonia
 quadrarint omnia, quibus hæc potestas
 ecclesiastica, & quicquid sub ea appel-
 latione contineri hodie dicitur, fulci-
 tur & constat. Sic enim cogitabamus,
 si deo authore constituta est primum
 hæc potestas, ac tam late proiectis fun-
 damentis, tam alta structura fabricata,
 ut hodie uidetur usurpari: tantum libet
 exclamare, O inscrutabilia cōsilia dei,
 cuius prouidētiam in hoc corpore te-
 nebroso non uidemus. Si ob nostra
 flagitia à Deo tantum permissa est, ut
 flagellemur & doleamus peccata no-
 stra: grauis est cæcitas, q̃ non uidea-
 mus, periculosissimus morbus, quem
 non sentimus, miserrima cōdicio no-
 stra, q̃ deum nos seuerissime castigā-
 tem, benigne nobiscum agere inter-
 pretemur, & impiam potestatis tyran-
 nidem, pro beneficio dedisse. Est sanè
 omnis potestas à Deo, ut Apostolus
 ha-

Rom. 13.

habet : & qui potestati resistit, dei ordinationi resistit . Sed perniciosissimus est error , ut datam à deo potestatem, & permissam ab eodem tyrannidem, non distinguamus: & uitiis nostris blandientes , diuinas etiam ultiones non agnoscamus . Tandem uero succurrebat , huius ambiguitatis certissimā dissolutionem ex scripturis petendam: in quibus uiget etiam hodie & spirat ille spiritus paracletus, quē CHRISTVS suis se missurum dixit, ut illos doceret omnem ueritatem . Nam alioqui hominum traditionibus , res admodum uaria ac diuersa habita est . Alii aliter senserunt . Quidam germano (ut uidetur) scripturæ sensui inhærentes , ac ex ipsius descriptione potestatis fundamenta dimetientes : potestatem ecclesiasticam tantum ministerium uerbi esse definiunt ac circumscribunt , & pontificem atq; episcopos apostolos
 dados

Variae opinionones
 de potestate pōt.
 Rom.

DE POTESTATE

datos affirmant, qui uerbum Dei pro
mandati finibus obseruarent: docerēt
autem & prædicarent, quod scripturis
traditum est, nec adiicerent uel detra-
herent: quasi diuina prouidentia, quæ
absoluta & ineffabilis est, humanę eti-
am industriæ supplementum desyder-
raret, ut hominum saluti melius con-
suleretur. Alii sic proferunt atq; extē-
dunt potestatis ecclesiasticæ limites, ut
in cælo & inferis terminos ponāt: Sa-
cra prophanaq; omnia, diuina & hu-
mana illius potestati permittunt. Pon-
tificem uero Romanum non ministrū
uerbi, & seruum, uicarium dei consti-
tuunt: sed ius illi dominii tribuunt, ut
nihil non liceat, nisi quod non lubet,
omnes illum iudicare posse, illum ue-
ro à nemine iudicari debere, in impe-
ratores, in reges dominari, breuiter o-
mnibus, atq; adeo concilio superiorē
esse. Alii omnes Christianos pares fa-
ciunt,

ciunt, & quod apostolis dictum est ridiculè ad omnes detorquent Christianos, omnes Christianorum ordines confundentes, illis aliis ueluti ex diametro pugnantes. Et quemadmodum illi omnia sine modo tribuere pontificibus: sic isti pari uitio omnia adimere uidentur. Sunt qui potestatem fatentur: & tamen de causa atq; origine dissentiant. Et cum pontifex diuino iure uendicet primatum: contendunt statutum iure humano. Non consentiunt sibi ipsis ipsi pontifices, quorum prout quisq; uitæ sanctimonia & religione aliis præstabat: ita quæ minimum sibi potestatis arrogabat. Alii rursus etiã in sacratissima quæq; manus iniecerunt, ne a diuinis quidè oraculis tēperantes. Quæ opinionū altercatio & dissidentium inter se sententiarum conflictus, an non iustissimam causam affert, ut originem huius tantæ tam amplæ, & tã poten-

DE POTESTATE

potentis potestatis inquiramus? Vide-
licet ut clare uideamus, unde proces-
serit, quomodo manarit, quanta data
sit, quanta usurpata, quid à deo colla-
tum, quid hominum uoluntate addi-
tum atq; adiectum. Deniq; quid prin-
cipibus & regibus ademerint pontifi-
ces, quid in se transtulerint. Quorum
omnium fides certissima ab ipsis scri-
pturis petitur, quod est syncerissimum,
atq; integerrimum testimoniū. Quòd
si scripturæ sensus tam clarus appare-
bit, ut de eo dubitare non liceat: iam
non absurdum fuerit, etiam aliorum
factis & gestis id confirmare.

Diuisio
operis.

ITAQUE primum inuestigare co-
nabimur atque expendere, quomodo
potestas ecclesiastica, ut hodie uendi-
catur, iure diuino non innitatur.
Secundo, quemadmodum obtineat
de iure diuino. Tertio, qua modestia
usi sunt ea potestate pontifices boni.

Quar-

Quarto, quatenus propria sit regū potestas illa ecclesiastica, quæ sic hodie appellatur. Itaq; ut quod primo loco proposuimus, aggrediamur: sciendū est, sub potestatis ecclesiasticæ appellatione hodie contineri ius condendi leges & statuta, quæ ligent quoscunq; Christianos, auctoritate cogendi omnes, atq; adeo reges & principes, ut dicant causam quamcunq; (modo peccatum prætendatur) apud pontificem romanum, atque apud illum litigare, principes de regni administratiōe submouere, alios (quos uidetur) surrogare, subditos obedientiæ iuramento absoluerē, excommunicare, interdicere, hos uiuos in orcum deicere, alios quos uidetur in cœlum transmittere, breuiter plusquàm omnia facere. Et hanc potestatem ex quibusdam sacræ scripturę locis confirmare conantur, quos nos ingenue & sincere examinab-

C. i. & C.
Translatō
de con.

Cap. No
uit de iudic.

Ca. ad as
postolice
de sen. &
re. iud. li.
6.

De sent;
ex per tot.

mina-

DE POTESTATE

minabimus . Et præcipuus locus est Mat. xvi. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam . Ex quo textu, si donetur illum habere intellectum, ut significet super Petrum fuisse ædificatam ecclesiam, sequeretur (ut illi dicunt) manifesta probatio plenitudinis potestatis. Quod tamen nequaquam est concedendum . Nam ut Petrus fuerit primus & princeps apostolorum, & super priuata illius persona fuisset ædificata ecclesia (quod esset absurdum, ut infra ostendemus) tamen quæcunq; haberit fundamenta Ecclesia CHRISTI, eã adhuc esse oportet sanguine CHRISTI redemptã, fide in CHRISTVM coalescentem, & CHRISTI legibus coeuntem atque constantem . Cuius CHRISTI si propria & uera est sponsa ecclesia, unum illum habet in summa

ma libertate dominum, in illo tanquā in capite residet, ab illo pender: per quem effectum est, ut nō amplius sub lege simus, sed sub gratia gratuito ipsius munere ita grandescetes, ut a pedagogi cura soluti, ac spiritu dei gratia illius afflati, per fidem iustificemur, quæ non per coercionem, non pœnis impositis, non propositis minis atque terroribus, sed per ueram dilectionem operatur.

Sed non uidetur ex textu illo constare, super Petrum fuisse ædificatam ecclesiam, nisi quatenus sub Petri nomine, uniuerſa congregatio fidelium & uere Christianorum, uel ipsa Petri confessio intelligatur. Nā quid grandius dici potuit, q̄ portas inferi aduersus ecclesiam præualere non posse. At si portæ inferi (quæ iuxta Hieronymū, & Originem, atq; Ambrosium, uitia & peccata sunt) aduersus ecclesiā præ-

DE POTESTATE

Prou 24.
Heb. 5.

ualere non possunt, de summo pontifice hoc intelligendum, qui homo & mortalis est, nemo dixerit: cum scriptum sit, quòd Septies in die cadit iustus: & iuxta Paulum, Omnis pontifex ex hominibus assumptus, circumdatus est infirmitate: & propterea debet quemadmodum pro populo, ita & pro suis peccatis immolare. Et hoc etiam consyderare oportet, q̃ pontificum romanorum nonnulli synoniaci fuerunt, alii idololatræ, alii scismatici, alii heretici, alii aliis uitiis, alii simul omnibus ferè implicati, ut testantur, qui pontificum gesta continēt, annales. Quorum ut plerosq; malè actæ uitæ demū pœnituerit, aduersus quos propter fidem in CHRISTVM uerū ecclesiæ fundamentum, non præualuerunt in fine portæ inferi & peccata: ita contra alios præualuerunt, qui nō melius mortui sunt quàm uixerant: sed

pec-

peccata peccatis accumulantes, infeliciorem exitum habuerunt quam uitam.

Quorum malus exitus certissimam nobis fidem facit, Petrum & successores suos in ecclesia Romana, non eos esse, aduersus quos portæ inferi nihil sint præualituræ, sed fidem & ipsam Petri confessionem. Non enim (ut inquit

Ambrosius lib. de incarnationis domini sacramento) de carne Petri, sed de fide dictum est, quia portæ mortis ei non præualebunt. Et idem super Epistolam ad Ephesi. Dicit dominus ad Petrum, Super istam petram ædificabo ecclesiam meam, hoc est in hac catholice fidei confessione statuo fideles ad uitam, ipso summo angulari lapide

CHRISTO IESU, in quo omnis structura compacta, crescit in templum sanctum in domino, in quo & uos co-ædificamini in habitaculum dei in spiritu sancto. Hic (inquit) sensus est,

b iii unde

Ambrosius de incarnationis domini Sacramento.

Ad Ephes. cap. 2.

DE POTESTATE

Hieronymus super
Matth. 16.

Augustinus de
verbis domini
serm. 13.

Hieronymus super
Matth. 16.

Origenes super
Matth. Homel. 1.

unde dominus ait, Super istam petram ædificabo Ecclesiam meam. Et diuus Hieronymus habet, Secundum autem metaphoram petræ, rectè dicitur ei, ædificabo ecclesiam meam super te. Quam sententiam confirmans Augustinus: Super hanc inquit, petram, quam confessus es, super hanc petram, quam cognouisti, dicens, Tu es CHRISTVS filius dei uiui, ædificabo ecclesiam meam, id est, super me ipsum filium dei uiui, ædificabo ecclesiam meam. Super me ædificabo te, non me super te. Nam quemadmodum Simon, antea dictus, postea (ut Hieronymus & Beda habent) ob fortitudinem fidei, & confessionis suæ constantiam, à domino Petri nomen accepit: ita & nos (testante Origene) si patre nobis reuelante, qui est in cœlis, confessi fuerimus IESVM CHRISTVM esse filium dei uiui, rectè Petri

tri nomine appellabimur. Petra enim est omnis, qui imitator est CHRISTI, petra est CHRISTVS, petra est dominus seruator, qui secundum Bedā, fidei suo cognitori, amatori, confessori, participium sui nominis dedit, ut uidelicet à petra Petrus uocaretur, super quam ædificatur ecclesia. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est CHRISTVS IESVS. Hæc petra tam firma est, hoc fundamentum tam stabile, ut superficiem suam corrumpere nunquam aut labefactari sinat.

Quippe lapis angularis, constans robur, solida statio, firmum fundamentum ecclesiæ: atq; ita in pluribus locis scripturarum appellatū esse legimus.

Et Chrysostomus in sermone de Pen- the. Super hanc petram, inquit, non super hunc Petrum. Non enim super hominem, sed super fidem, ædifica-

Beda.
Matth. 16.

1. Cor. 3.

Chrysos-
tomus in
sermone
de Pen-
the.

DE POTESTATE

uit ecclesiam suam. Quid est super
petram? hoc est super confessionem.

Mat. 18.

Quòd si CHRISTVS illis uerbis sic
intellexisset, quasi super Petrum ædi-
ficaretur ecclesia, ut illius & successo-
rum eiusdem arbitrio, ecclesia rege-
retur: utique etiam quo loco dixit: Si
peccauerit in te frater tuus, dic eccle-
siae: quod significat fidelium multitu-
dini, aut iudici per multitudinem in-
stituto ad hæc, aut generali Concilio:
dixisset Petro & successoribus suis.

Quem sensum reiicit Aeneas Siluius,
sic inquit, Iugum CHRISTI sua-
ue est, & onus CHRISTI leue.

At dicite, quomodo leue, si præcipit
CHRISTVS, quod est impossibile?
Præciperet autem impossibile, si in o-
mni contentionis causa adire Petrum
singulos orbis Christiani homines iu-
beret. Quo enim pacto potuit Petrus
Ecclesiam alioqui dispersam, singu-
losq;

losq; cristicolas hostiatim per ciuitates, & oppida inuestigare? Vnde in actibus apostolorum congregationes, quæ fiebant, appellantur ecclesiæ. Diuus autem Gregorius super ea re sic scribit, Si in mea correptione despicior, restat ut ecclesiam debeam adhibere. Porro Aeneas Siluius super hæc uerba, Dic ecclesiæ (ecclesiam generale concilium interpretans) sic inquit: Ecce Petrus remittitur ad concilium, remittit ueritas summum pontificem ad concilium. Cur hoc? Nempe ut nō dedignentur Romani Papæ, aliquam in terris potestatem, supra se recognoscere, quam & in rebus grandibus consulant, & illius determinationibus acquiescant. Vnde & Petrus alio nomine Simon est appellatus, quod (ut Rabano placet) lingua Hæbraica interpretatur obediens, ut intelligerent omnes etiam in Romano pontifice necess-

Ex Reg.
gist. li. 4.
Epist. 33.

Rabanus.

DE POTESTATE

Gerson. cessariam esse obedientiam. Gerson de ablatione sponsę ecclesię hanc sententiam probat, dicens, Iudaisabat olim Petrus per dissimulationem, & Paulus ei restitit in faciem. Introducebat Petrus rem nouam in Ecclesiam dei, introiens ad Centurionem gentilem. Vnde subortum est murmur in ecclesia dei, ita ut compulsus sit Petrus doctrinam insequi, quam scriptura tradidit, ut. s. paratus esset coram tota ecclesia rationem reddere de ea, quę in ipso erat fide ac spe. Sic Simachus, sic beatus Marcellinus, sic ipse Gregorius, sic alii plures iudicium subiere concilii. Nequaquàm ex humili condescensione, (sicut fingunt aliqui) sed ex debito & obligatione. Et sanctus Hieron. ad Euagrium affirmat orbem Christianum, quo ad authoritatem, urbe ipsa, id est Roma, esse maiorem. Quod autem in his uerbis (Dic ecclesię)

Hieron.
mns.

fiæ) fidelium multitudo significatur, probat Apostolus, dicens: Ego quidem hoc decreui, ut is qui hoc patrauit, congregatis uobis, & meo spiritu, tradatur Satanæ. Et super eundem textum, diuus Augustinus ita commentatus est: Hoc modo iudicaui, ut uos (loquitur multitudini) in unum, absq; ulla dissensione, congregati: quibus mea auctoritas & uirtus CHRISTI cooperabitur, tradatis Satanæ huiusmodi hominem.

HANC præterea potestatem Ecclesiæ, nomine multitudinis, Petro fuisse concessam, Beda super illud Matt. xviii, Si peccauerit in te frater tuus, probat, scribens in hæc uerba: Hæc potestas sanctæ ecclesiæ episcopis specialiter commissa est: generaliter uero omni ecclesiæ data creditur. Nam q; dominus alibi hanc ligandi soluendiq; potestatem Petro tribuit, utiq; in Petro,

Beda.
Mat. 18.

DE POTESTATE

Augusti.
super Io.
an.

Augusti-
nus.

Ambros-
sius de di-
gnitate
sacerdos
tali.

Orige. sus-
per Matt.
Hom. i.

tro, qui typum gerebat ecclesiæ, om-
nibus Apostolis hoc concessisse non
dubitatur. Id quod Augustinus super
Ioannem ostendit, his uerbis: Petrus,
quum clauēs accepit, Ecclesiam san-
ctam significauit. Nam si in Petro non
esset ecclesiæ sacramentum, non ei di-
ceret dominus: Tibi dabo clauēs reg-
ni cœlorum. Idem probant diui Hie-
ronymus, & Augustinus, ex textibus
illis, Accipite spiritum sanctum: quo-
rum remiseritis peccata, remittuntur
eis. Et, Tibi dabo clauēs regni cœlo-
rum. Quas Augustin. discernēdi sci-
entiam & potestatem nominat. Sed &
Ambrosius de dignitate sacerdotali
affirmat cunctos sacerdotes in beato
Petro Apostolo, clauēs regni cœlo-
rum suscepisse. Item Origenes: Putas
inquit, soli Petro dantur à CHRISTO
clauēs regni cœlorum, & nemo alius
beatorum accipiet eas? Si autem com-
mune

mune est inter omnes, quod dicitur,
 Dabo tibi claves regni cælorū, quo-
 modo non omnia, quæ superius sunt
 relata ad Petrum, omnium uideantur
 esse communia? Apud Ioannē enim,
 dans spiritum sanctum I E S V S disci- Ioan. 20.
 pulis suis per insufflationem, sic dixit:
 Accipite spiritum sanctum, si cuius di-
 miseritis peccata, dimittentur ei: si cu-
 ius autem tenueritis, tenebuntur, qua-
 si omnibus talibus constitutis, qualis
 erat & Petrus. Et cū alibi dixit C H R I - Luc. 22.
 s T V S: Rogavi pro te Petre, ne fides
 tua deficiat: sed tu aliquando conuer-
 sus, confirma fratres tuos: an eam Pe-
 tri prærogatiuam designat, quasi solus
 sit Petrus, super quem ædificatur ec-
 clesia, cæteris exclusis? Nunquid (in-
 quit Augustinus) pro Petro rogabat, Augusti-
 pro Ioanne & Iacobo non rogabat, ut nº in ques-
 de cæteris taceamus. Manifestum igit. tio. no.
 tur est in Petro omnes contineri: quia te, q. 75.

DE POTESTATE

C H R I S T V S apud Ioannem dicit:
Ego pro his rogo, quos mihi dedisti.

Augusti-
nus super
Psalm.

Quo fit, ut ecclesiam frequentissimā
per Petrum intelligamus, ut clarissi-
me constat pluribus in locis per Au-
gust. præsertim ubi ait: Quædam di-
cuntur, quæ & si proprie ad apostolum
Petrum pertinere uideantur, nunq̃ ta-
men habent illustrem intellectum, ni-
si cum referuntur ad ecclesiam, cuius
ipse cognoscitur in figura gestasse
personam. Sed nunc ueniamus ad illa
uerba **C H R I S T I** Ioannis ultimo,
quibus tantopere innituntur huiusmodi
potestatis assertores, nimirum: Petre
amas me? Pasce oues meas. Iam (se-
cundum Bedam) pascere quidem o-
ues **C H R I S T I**, est credentes **C H R I-**
S T O, ne à fide deficient, confirmare:
& ut in fide magis magisque proficiant,
instanter operam dare. Qui igitur (ut
inquit Augustinus) hoc animo pas-
cunt

Beda.

Ioan. ult.

Augusti-
nus super
Ioan. ult.

cunt oues CHRISTI, ut suas uelint
esse non CHRISTI: se conuincuntur
amare non CHRISTVM, uel glori-
andi, uel dominandi, uel acquirendi
cupiditate, non obediendi, non sub-
ueniendi, aut deo placendi charitate.

Et in libro de agone Christiano. Non
inquit, sine causa inter omnes aposto-
los huius ecclesiæ catholicę personam
sustinet Petrus, huic ecclesiæ claues re-
gni cœlorum datæ sunt: & cum ei di-
citur, ad omnes dicitur: Amas me?
Pascere oues meas. Itaq; miserum in
Petro petram non intelligunt, & no-
lunt credere datas ecclesiæ claues re-
gni cœlorum: ipsi eas de manibus a-
miserunt. Beda etiam super illud Io-
annis ultimo, sic ait: Quod Petro di-
ctum est: omnibus CHRISTI disci-
pulis dictum est. Hoc namq; fuerunt
cæteri apostoli, quod fuit Petrus, pa-
stores sunt omnes, grex unus osten-
ditur,

Augusti-
nus de
Agone
Christia.
cap. 30.

Beda.

DE POTESTATE

Ambrosius.

Glo. ordi.
Math. 16.

ditur, qui & ab apostolis omnibus tunc unanimi consensu pascebatur: & deinceps à successoribus eorum communis cura pascitur. Ambrosius præterea de dignitate sacerdotali, super illis verbis, Pasce oves meas, prædictæ sententiæ astipulatur. Quas (inquit) oves, & quem gregem non solum tunc beatus suscepit Petrus, sed & nobiscum eas suscepit, & cum illo eas nos suscepimus omnes. Sed cum omnes episcopi ac presbyteri eandem cum Petro habent potestatem: ideo tamen eam specialiter accepit Petrus, ut omnes intelligant, quod qui ab unitate fidei se separavit, nec à peccatis solvi, nec cælum ingredi possit. Et dixit Hieronymus. ab unitate fidei, non ab unitate Petri, aut Romani Episcopi. Cæterum qui sedem Petri, aut Romanam, aut aliquem alium locum esse existimant: CHRISTI uerba in Matth. xxiii. perperam interpretantur.

interpretari uideri possunt. Cū enim ait CHRISTVS: Sedebant Scribæ & Pharisei in cathedra Moyfi: per cathedram Moyfi, legem Moyfi à deo traditam, & puram illius doctrinam significare, non exteram aliquam sedem nemo est qui ambigat: Sic Petri, imo CHRISTI sedes, in qua sedebat Petrus, ac ceteri apostoli omnes: nihil aliud esse manifestum est, quàm purum CHRISTI Euangelium. Ac ut CHRISTVS suos admonuit, ut à fermento pharisæorum, quod est eorum doctrina præter legem Moyfi, cauere: sic nos quoq; cauere à falsis prophetis, id est, à docentibus sua & non uerba dei, præcipit. Quam interpretationem cōfirmat Augustinus super Ioannem, explicans hæc uerba: Scribæ & Pharisei super Cathedram Moyfi sedent: quæ dicunt facite, quæ autem faciunt, nolite facere. Quid
c aliud

Mat. 23.

August.
super Io.
tract. 46.

DE POTESTATE

aliud dixit (inquit Augustinus) nisi
per mercenarios uocem pastoris au-
dite ! Sedendo enim super cathedram
Moyfi legem dei docent: ergo per il-
los deus docet. Sua uero illi si uelint
docere, nolite audire, nolite facere.
Certe enim tales sua quærunt, nō quæ
IESV CHRISTI. Vnde patet, quòd
sedes Moyfi, lex est Moyfi, & quòd
sedes CHRISTI, in qua sedebant Pe-
trus & reliqui apostoli, Euangelium
est: ac eos qui non docent legē Moy-
fi, nec uerbum Dei: nec in cathedra
Moyfi, nec in sede CHRISTI aut
Petri, aut apostolorum sedere: sed in
suis propriis cathedris & sedibus, ante
CHRISTVM uenientes, ac per fene-
stram intrantes, & non per hostium
(quod est CHRISTVS) fures esse &
latrones, sibi ipsis sumentes honorem,
non uocatos à deo tanquàm Aaron.
In quam sententiam scribens Chry-
sosto-

Iostomus ait: Omnis Christianus, qui suscipit uerbum Petri, thronus fit Petri, & Petrus sedet in eo. Et idem alibi: Videte fratres, quomodo sedetis super cathedram, non enim cathedra facit sacerdotem, sed sacerdos cathedram, nec locus sanctificat hominem, sed homo locum, qui bene sederit super cathedram, honorem accipit cathedræ, qui male sedet, iniuriam facit cathedræ. Ideoque malus sacerdos de sacerdotio suo crimen acquirit, non dignitatē. Si uero id etiam donemus, cathedram Petri locum esse & sedem, ubi præfederit: Gregorius tamen non minus Petri sedem uocat Alexandrinam & Antiochenam, quàm Romanam ecclesiam. Ex prædictis igitur liquet, potestatem istam ecclesiasticam (cuius plenitudinem in pontifice Romano ponunt aliqui) non ea fundamenta in scripturis habere, quæ alle-

Chrysost.
Hom. 39.

Item. 40.
dist. ca. 11.
Vide Hieron. ibid.
cap. 3.

Grego in
regi li. 6.
cap. 20.

DE POTESTATE

gantur. Nam si priuata Petri persona, ecclesiæ non fuerit fundamentum (ut supra responsum est) sed super petrū, quatenus omnium personam gessit, aut quatenus Christianæ fidei confessionem emisit (quæ certum est & solidum Ecclesiæ fundamentum) non magis habet rationem, ut ex illo titulo Petri prærogatiuam in sede Petri episcopali succedentes uendicent, quàm ut succedens in regnis Hispaniarum post Cæsaris mortem, ideo uendicet Imperium Romanorum : quoniam rex Hispaniarum eo honore, dum uixit, functus est. Neque enim Petrus ideo princeps apostolorum aut ecclesiæ fundamentum dictus est, quòd huic aut illi Ecclesiæ præsideret : sed speciali meritorum prærogatiua unus ex omnibus electus, qui cæterorum uices referret, cuius confessionem caro & sanguis non reuelauit, sed pater cæle-

celestis qui est in celis. Quemadmo-
 dum nec Cæsar hodie sit Imperator
 Romanus, quoniam rex est Hispania-
 rum, sed quoniam elegerunt, apud
 quos est ius eligendi. CHRISTVS
 elegit petrum antequàm esset pontifex
 Romanus (quem locum an unquàm
 etiam uiderit, ambigitur) qualitatem
 spectauit, non Petri personam. In se-
 dibus episcopalibus successio est, in
 uirtutibus & meritis nulla est. Et bo-
 nis succedunt mali, & malis boni. Si
 sedi Romanæ hæc contulisset CHRIS-
 TVS, maneret etiam mortuo Petro.
 Nunc autem cum Romæ nulla sit fa-
 cta mentio, cur magis Romam quàm
 Antiochiam primam appellamus, ac
 non potius præferimus Antiochiam?
 quam sedem primum Petrus obtinu-
 it, imo cur ceteras omnes non antecel-
 lat Hierosolyma? ubi multis annis se-
 des erat Petri, antequàm Romam ui-
 disse,

DE POTESTATE

Acto. 2.

Act. 1.

Act. 2.

Act. 3.

Act. 4.

Act. 5.

disset, ubi spiritum sanctum accepit, ubi primum inflatus spiritu euangelici muneris functionem cœpit exercere, & quatuor illos solemnes habuit cō- ciones: unam de electione Mathiæ in apostolatum Iudæ: aliam de missione spiritus sancti: tertiam ad populum, ubi illi qui ab utero matris claudus fu- erat, gressum restituit: quartā ad An- nam, Caiphā, ac reliquos sacerdo- tes & seniores ac scribas. Quid quòd Hierosolymis tot ædiderat miracula? ut in plateis exportarent infirmos, & ponerent in lectulis ac grabatis, ut ue- niente Petro, saltem umbra illius ob- umbraret quenquā illorum? Con- currebat autem & multitudo uicinarū ciuitatum Hierusalem, afferentes æ- gros & uexatos à spiritibus immūdis, qui curabātur omnes. His adde, quòd tanti semper faciebat **CHRISTVS** Hierosolymam, ut apostolos in or- bem

bem uniuersum profecturos, ut re-
 missionem peccatorum non solum
 iudæis uerum etiam uniuersis mundi
 nationibus prædicarent: ab Hieroso-
 lyma iussit sumere initium. Per hanc
 iurare uetuit, quòd ciuitas sit magni
 regis: de hac olim uaticinatus est Esai-
 as: De Syon exhibit lex, & uerbum do-
 mini de Hierusalem. Ibi duntaxat an-
 tiquitus erat summum sacerdotiũ, ibi
 templum, altare, sancta sanctorum, ui-
 stimæ & oblationes. A die qua eduxi
 populum meum de terra Aegypti (in-
 quit dominus) non elegi ciuitatem, ut
 edificaretur in ea domus nomini meo
 sed elegi Hierusalem, ut sit nomen
 meum in ea. Et Hierusalem (inquit)
 euangelistam dabo. Et Sapientia: per
 quam autores CHRISTVM dei uer-
 bum & secundam personam diuinam
 designari uolunt: In ciuitate sanctifi-
 cata (inquit) requieui, & in Hierusa-

Luc. 24.
 Mat. 5.

Esai. 2.

Eccl. 24.
 Zacha. 8.

Iem potestas mea. Et per Zachariam loquitur dominus: Habitabo in medio Hierusalem, & uocabitur Hierusalem ciuitas ueritatis: Ecce ego saluabo populum meum de terra orientis, & de terra occasus solis, & adducam eos, & habitabunt in medio Hierusalem, & erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum in ueritate & iustitia. Et tota scriptura plena est præconiis urbis Hierusalem. Contra, Roma, Babylon audit, cui maledictionem comminatus est dominus in Apoc. (si Hiero. credimus, aut Tertulliano) Multo itaq; similis uero fuerat Hierosolymæ hunc fuisse relictum principatum: quam urbem Deus semper charissimam habuit, cuius curam ipse peculiariter suscepit **C H R I S T V S**, quam & Petro nominatim reliquit: non Romam. Sed Antiochiæ quoq; Episcopatum ante suscepit quàm Ro-
mæ.

ma. Quod si dicatur, Petrum, relicta
 primum Hierosolyma, deinde & An-
 tiochia, Romam se contulisse: iam di-
 cendum sit, electionem Petri consti-
 tuisse primatum Ecclesiæ Romanæ,
 nō CHRISTI concessionem. Etiam
 ab homine Petro, in illa quidem ec-
 clesia, est prima (ut aiunt) authoritas,
 non à CHRISTO deo, non in scrip-
 turis sacris fundata, nisi quatenus de
 deo id permittente fieri contendant:
 qua ratione à Deo est omnis potestas
 etiam tyrannica (uidelicet quam deus
 non impediuit, sed ut affligeret popu-
 lum permisit, & aliquando immisit.)
 Sin ea ratione contendant Petri præ-
 rogatiuam Romæ potius q̃ alibi reli-
 ctam, quod Petri sanguine fuit conse-
 crata: cur non magis ea ratione lon-
 gissime antecedar Hierosolymitana
 ecclesia? quæ consecrata fuerat CHRIS-
 TI sanguine? Sed ad potestatem ec-
 cle-

Iem potestas mea. Et per Zachariam loquitur dominus: Habitabo in medio Hierusalem, & uocabitur Hierusalem ciuitas ueritatis: Ecce ego saluabo populum meum de terra orientis, & de terra occasus solis, & adducam eos, & habitabunt in medio Hierusalem, & erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum in ueritate & iustitia. Et tota scriptura plena est præconiis urbis Hierusalem. Contra, Roma, Babylon audit, cui maledictionem comminatus est dominus in Apoc. (si Hiero. credimus, aut Tertulliano) Multo itaq; similis uero fuerat Hierosolymæ hunc fuisse relictum principatum: quam urbem Deus semper charissimam habuit, cuius curam ipse peculiariter suscepit **C H R I S T V S**, quam & Petro nominatim reliquit: non Romam. Sed Antiochiæ quoq; Episcopatum ante suscepit quàm Romam.

ma. Quod si dicatur, Petrum, relicta
 primum Hierosolyma, deinde & An-
 tiochia, Romam se contulisse: iam di-
 cendum sit, electionem Petri consti-
 tuisse primatum Ecclesiæ Romanæ,
 nō CHRISTI concessionem. Et iam
 ab homine Petro, in illa quidem ec-
 clesia, est prima (ut aiunt) authoritas,
 non à CHRISTO deo, non in scrip-
 turis sacris fundata, nisi quatenus de
 deo id permittente fieri contendant:
 qua ratione à Deo est omnis potestas
 etiam tyrannica (uidelicet quam deus
 non impediuit, sed ut affligeret popu-
 lum permisit, & aliquando immisit.)
 Sin ea ratione contendant Petri præ-
 rogatiuam Romæ potius q̃ alibi reli-
 ctam, quod Petri sanguine fuit conse-
 crata: cur non magis ea ratione lon-
 gissime antecedit Hierosolymitana
 ecclesiæ, quæ consecrata fuerat CHRIS-
 TI sanguine? Sed ad potestatem ec-
 cle-

DE POTESTATE

eclesiasticam, de qua secundo loco dicere proposuimus, ueniamus: quæ haud dubie sacris scripturis stabilita est, & etiam modum ab eisdem accepisse uidetur.

PRIMUM ut non uni præ cæteris concessa, sed omnibus simul apostolis data censeatur. Deinde ita attemperata, ut non ad ea pertinere intelligatur, quæ hodie sub illo titulo usurpantur. Non autem uni, sed multis datam potestatem, uarii scripturarum interpretes affirmant. Nam cum in scripturis sit: Euntes docete omnes gentes, & accipite spiritum sanctum: & quorum remiseritis peccata, &cæ. in hunc modum scribunt. Quæ potest (inquit Chrysostomus) maior auctoritas inueniri? His enim uerbis secundum Augustinum ius ecclesiasticum & potestas ecclesiastica collata intelligitur. Atque iuxta Hieronymum & Cyprianum,

Mat. ult.
Ioan. 1.

Augustin.
de quæsti.
noui test.
q. 93.

num, authoritatem & curam pastora-
lem ex æquo acceperunt omnes apo-
stoli, omnes indifferenter. Eodem e-
nim die, nempe penthecoste (ait Au-
gustinus) lex lata est, quo & spiritus
sanctus decidit in discipulos, ut autho-
ritatem caperent, & scirent euangeli-
cum ius prædicare. Quid Petri ac cæ-
terorum apostolorum æqualitatem a-
perte magis demonstrare potuit: quàm
phrases illæ tam generaliter enuncia-
tæ? Ad hæc cum discipuli I E S V M ro-
garent, quisnam maior esset in regno
cælorum, ille extemplo in medio eo-
rum paruulo statuto, respondit illis,
Amen dico uobis: Nisi conuersi fue-
ritis, & efficiamini sicut paruuli, non
intrabitis in regnum cælorum. Qui-
cunq; ergo se humiliauerit, ille maxi-
mus erit in regno cælorum. Hanc ue-
ro quæstionem ideo ab apostolis pro-
positam fuisse dicit Beda, quia de pri-
matu

Hierony.
ad louin.
Cyprian.
de Simpl.
prelat.
Augustin.
de q. no-
ui test. q.
95.

DE POTESTATE

matu contendebant. Itaque IESVM
puerum in medio illorum statuisse, ut
ipsi primatum non esse quærendum
ediscerent. Pueros enim alienos esse
prorsus ab omnibus ambitionis, emi-
nentiae, & inuidiae affectibus. Glossa
autem ad hunc modum interpretatur
hunc locum: Nisi conuersi fueritis ab
elatione atq; indignatione, in qua nunc
estis, & efficiamini omnes ita innocen-
tes & humiles per uirtutem, sicut par-
uuli sunt per ætatem, non, &c. Dicit
uero Hieronymus, quòd quanquàm
generalis possit esse sententia illa ad-
uersus omnes, qui aliquem scandeli-
zant: tamē iuxta sermonis consequen-
tiam, etiam contra apostolos dictum
intelligi potest, qui interrogando, quis
maior esset in regno cælorum, uide-
bantur inter se de dignitatis fastigio
contendere: & si in hoc uitio perman-
sissent, poterant eos, quos ad fidē uo-
cabant,

Hiero. sup.
per 18. ca.
Mat.

cabant, per suum scandalum perdere, dum apostolos uiderēt inter se de honore disputare. Huc accedens Chrysostomus. Quicumq; (inquit) desiderauerit primatum in terra, inueniet in cēlo confusionem: nec inter seruos CHRISTI computabitur, qui de primatu tractauerit. Itaque ceteros apostolos par cōsortium cum Petro, parem honorem ac potestatem accepisse, diuus Cyprianus & Anacletus consenserunt. Et Paulus ad Corinthios scribit: Nulla in re inferior fui summis apostolis, de se ipso loquens. Qui si in Petro primatū agnoscere debuisset: id utique non dixisset tantus apostolus. Et alibi in eandem sententiam, Arbitror me nihilo inferiorem ceteris Apostolis. Et rursum alio in loco ad hunc modum scribit: Sic nos existimet homo, ut ministros Dei, & dispensatores ministeriorum Dei.

Et uer-

Dist. 40.
ca. multi,

2. Cor. II.

2. Cor. 4.

DE POTESTATE

Glossa.

Ambrosii.
ad Gal. 1.

Ambr. 2.
Co. 11. &
12. et Glos
sa ord. in
cap. 1. ad
Gala.

Et uerbis eiusdem Pauli in epistola ad Galathas, quibus ait, se cum aliis apostolis Euangelium contulisse: Addit glossa interliniaris, Non didici ab aliis tanquam maioribus: sed contuli cum illis tanquam amicis & paribus. Et diuus Ambrosius super illis uerbis Pauli, Cum uenisset Petrus Antiochiam, restitit ei in faciem: Hoc non audebat (inquit) facere, nisi sciret se non impari. Nam illi nihil mihi contulerunt, sed ego contuli illis. Et in illis uerbis eiusdem Pauli, Iacobus & Ioannes, qui uidebantur esse columnæ, dextras dederunt mihi & Barnabæ societatis: id est, æqualitatis. Et dextras dederunt (inquit) non mandatum, uidelicet ut designetur æqualitas. Idem confirmat diuus Ambrosius. Cateri (inquiens) apostoli uidebantur maiores, quia priores, iste minimus, quia nouissimus: nimirum non meritis & autho-

authoritate, sed tempore distingui dignitates apostolorum significās, quasi in cæteris sint omnino pares. Ex prædictis autem liquet, quæcunq; & quantacunq; fuerat illa potestas à CHRISTO ecclesiasticis data, uidelicet apostolis suis: omnibus quidem apostolis pari mensura collatam fuisse, nō ad primatus rationem, qui hodie uendicatur, distributam. Quòd si Dei ordinatione unus cæteris præpositus fuisset: quinam accidit, ut in nascentis ecclesiæ primordiis diuersum obseruaretur? Annon testatur historia Ecclesiastica, Conuenientibus in Nyceno Concilio sanctissimis Episcopis, tres patriarchas adfuisse: absente Romano Episcopo, qui quartus illic ordine recitatur? Si unus de iure diuino est pater patrum, & omnia ad unitatem reducere oporteret: cur græco latino uocabulo quatuor patriarchæ recensentur

Ecclesiæ
stica hist.
tripar. li.
2. cap. 4.

DE POTESTATE

sentur : id est, patres patrum, qui nulla sibi ipsis relatione coniunguntur, sed quasi diuersis potestatibus illi aliis præessent, ipsi uero subiicerentur nemini. Et in illo ordine ultimus est pontifex Romanus. Quem, si diuino iure præesse debuisset, ita in ordinem redigere impium : si humano, iniquum. Sed in tam sancto Concilio, ut fuit illud Nycenum, uerisimilius est, omnia iustissime & æquissime obseruata, acta, & gesta fuisse. Nec si ecclesiæ Romanæ Episcopus caput Ecclesiæ, fundamentum ecclesiæ, princeps Ecclesiæ, unus & primus uicarius CHRISTI iure diuino haberi debuisset : est credibile illos sanctos patres uel tam ignaros fuisse, quid facere deberent, uel tam impios, ut non facerent, quod oporteret. Sed ab omnibus sanctissimū hætenus habitum est illud Concilium, & rectissime celebratum. Et (ut
ex ca-

ex eadem tripartita historia patet) orientales episcopi pont. Romano audacter restiterunt. De obseruatione autem paschatis nihil potuit à Lugdunensi episcopo obtinere papa Romanus. Pelagius autem secundus scribit: Nemini phas esse uniuersalis episcopi nomen sibi arrogare. Habent enim uerba illius ad hunc modum. Pelagius papa omnibus episcopis scribit, dicēs: Nullus patriarcharum uniuersitatis uocabulo unquàm utatur. Quia si unus patriarcha uniuersalis dicitur, patriarcharum nomen cæteris derogatur. Sed absit (inquit ille) hoc à fidelibus, quenquàm hoc sibi uelle arripere: unde fratrum suorum honorem imminuere ex quantulacunq; parte uideatur, &c. quæ sequuntur in cap. Nullus. 99. distinct. Vbi etiam diuus Gregorius in cap. sequenti idem quod supra, affirmat, scribens patriarchæ Alexandrino:

Lib. 9. ca.
38. & historia
stor. eccles
iastica,
li. 5. cap.
24.

99. dist.
ca. Nullus

DE POTESTATE

drino: Ecce(inquit)in præfatione epistolæ, quam ad me ipsum, qui prohibui, direxistis: superbæ appellationis uerbum, uniuersalem me papam dicens, imprimere curastis. Quod peto mihi dulciss. fraternitas uestra ultra nō faciat: Quia uobis subtrahitur, quod alteri plusquàm ratio exigit, præbetur. Idem ad Mauricium Imperatorē affirmat his uerbis. Ego autem fidenter dico, quòd quisquis se uniuersalem sacerdotem uocat, uel uocari desyderat in elatione sua, Antichristum præcurrit: quia superbiēdo se cæteris præponit, nec dispari superbia ad errorem ducitur. Quia sicut peruersus ille deus uideri uult super omnes homines: ita quisquis iste est, qui solus sacerdos appellari appetit super ceteros sacerdotes. Et diuus Hieronymus ait: Olim idem erat præsbyter qui episcopus, & antequàm diaboli instinctu studia uel schis-

Gregori-
us in Re-
gist. li. 4.
epist. 30.

Hiero. in
episto. ad
Titum.

schismata in religione fierent, & diceretur à populo: Ego sum Apollo, ego Pauli, ego autem Cephe, communi presbyterorum consilio Ecclesie gubernabantur. Er subdit postea. Sicut ergo presbyteri sciunt se ecclesie consuetudine, ei qui sibi prepositus est esse subiectos: ita Episcopi nouerint se magis consuetudine, quam dispensationis dominice ueritate presbyteris esse maiores. Et idem alias confirmans sententiam suam in epistola ad Oceanum: Apud ueteres (inquit) iidem episcopi & presbyteri fuerunt: quia illud nomen dignitatis est, hoc etatis. Et ad Euagrium sic scribit: Manifestissime comprobatur eundem esse episcopum atq; presbyterum. Quod autem postea unus electus est, qui ceteris preponeretur, in schismatis remedium factum est, ne unusquisq; ad se trahens CHRISTI ecclesiam, rumperet.

Hiero. ad
Oceanum

DE POTESTATE

peret. Nam & Alexandrię à Marco euangelista, usq; ad Heraclam & Dionysium episcopos pręsbyteri semper unum ex se electum, in excelsiori gradu collocatum episcopum nominabant: quo modo si exercitus imperatorem faciat, aut diaconi eligant de se, quem industrium nouerint, & Archidiaconū uocent. Et Paulo post: Vbi cunq; fuerit episcopus, siue Romę, siue Eugubii, siue Constantinopoli, siue Rhegii, siue Alexandrię, siue Tannis, eiusdem meriti, eiusdem est & sacerdotii. Potentia diuitiarum, & paupertatis humilitas, uel sublimiorē, uel inferiorem episcopum non facit. Cęterum omnes apostolorum successores sunt. Quod autem Anacletus refert (Si quę Anacleto ascribuntur uere illius sint) primam sedem esse Romanam, secundam Alexandrinam, &c. quum idem omnes faciat & nominet

In concilio
Iliis Iſido.
de or. es
piscopos
rum,

minet patriarchas : ipsos aliis præesse, sibi inuicem uero alium alii non subesse, res ipsa manifeste declarat. Et quo loco unus patriarcharum præsideat, non esse ibi alii patriarchæ ius: ut facta ad hunc modum patriarcharum distinctione ab unitate recessum appareat, etiam à primis ecclesiæ patribus. Nam in ipso Concilio Nyceno habetur, quæ sequuntur. Statutum est, ut apud Alexandriam, & in urbe Roma uetusta consuetudo seruetur: ut uel ille Aegypti, uel hic suburbicariarum ecclesiarum sollicitudinem gerat.

In hist. ecclesiast. li. 10, ca. 6.

Quod in aliis codicibus his uerbis habetur. Antiqua consuetudo seruetur per Aegyptum, Libiam, & Pentapolim: ita ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem.

Dist. 65. Mos antiquus & in concilio Nyceno ex Iliodoro.

Quia & urbis Rom. episcopo parilis mos est. Similiter autem & apud Antiochiā, cæterasq; prouincias suis pri-

DE POTESTATE

Di. 64. ca.
fi.

Di. 65. ca.
Sane.

In Conci.
Afric. 3. c.
26. & di.
99. ca. 1.

uilegia seruētur ecclesiis. Illud autem
generaliter clarum est, quòd si quis
præter sententiam metropolitani fue-
rit factus episcopus, hunc magna Sy-
nodus definiuit episcopum esse non
oportere. Sin autem communi cun-
ctorum decreto rationabili, & secun-
dum ecclesiasticam regulam compro-
bato, duo aut tres propter contentio-
nes proprias contradicunt, obtineat
sententia plurimorum. Et in concilio
Africano multa statuta reperiuntur,
quę plane ostendūt fuisse & statutum,
& obseruatum, ut ne unus episcopus,
puta Romanus cæteris omnibus præ-
sit. Primum enim statutum est, ut pri-
mæ sedis episcopus non appelletur
princeps sacerdotum, aut summus sa-
cerdos, aut aliquid huiusmodi, sed tã-
tum primæ sedis episcopus. Erant e-
nim tunc temporis tres patriarchæ,
quorum quisq; primæ sedis episcopus
appel-

appellabatur, Antiochenus scilicet, Alexandrinus, & Romanus: ut autor est Giraldus in Cronica sua. Et in cōcilio Mileuitano cap. 18. Quicumq; autem non communicant in Affrica, si in transmarinis ad communicādum obrepserint: iacturam clericatus uel communionis excipiant. Et cap. 25.

In Conci.
Mileuita,

Si in matricibus cathedris episcopus negligens fuerit aduersus hæreticos, conueniatur à uicinis episcopis diligētib; , & ei sua negligencia demōstretur, ut se excusare non possit. Quòd si ex die, quo conuenitur intra sex mēses, si in eius prouincia executio fuerit, non eos ad unitatem catholicā cōuertendos curauerit, non ei communicetur, donec adimpleat. Si enim executor ad loca non uenerit, non ascribatur episcopo. Et cap. 22. Item placuit, ut præsbyteri, diaconi, uel cæteri inferiores clerici, in causis quas habu-

d iiii

erint,

DE POTESTATE

erint, si de iudiciis episcoporum suorum questi fuerint : uicini episcopi eos audiant, & inter eos quicquid est, finiant, adhibiti ab eis ex consensu episcoporum suorum . Quod si & ab eis prouocandum putauerint, non prouocent nisi ad Affricana concilia, uel ad primates prouinciarum suarum : ad transmarina autem qui putauerint appellandum, à nullo intra Affricam in communionem suscipiantur . Et Nicenum Concilium sancit, ne causæ extra prouinciam, in qua ortæ essent, terminarentur . Et qui in una prouincia excommunicarentur, à nemine in communionem reciperentur . Nec excipitur Romanus pontifex . Hac de re extat epistola concilii Affricani ad Cælestinum papam : Adeo quidem ut hodie aucta ecclesia nihil prohibeat, postquam talis unitas necessaria nõ est, etiam uiginti constitui : quod ne fieret

In Conc.
Niceno.
cap. 5.

In Conci.
Carth. 6.
in fine,

fieret Romanos olim pōtīfices timuisse est similis uero. Atque ideo cum Phoca Imperatore egisse Bonifacium, ut Romanæ ecclesiæ primatum nullis tum fundamentis innixum, suis ædificiis & legibus statueret & cōfirmaret. Nam prisci Romani pontifices uniuersalem illam prærogatiuam ultro oblatam, in Calcedonensi Synodo respuebant. Nec eorum quisquā cō honore utebatur. Et omnium primus qui uniuersalem episcopum se appellare ausus est, erat Ioannes Constantinopolitanus. Cuius rei gratia maximam inuidiam sibi conflauit, & uniuersum orbem sua contētiōne commouit. Sed illi ualidissime restiterunt pontifices Romani, primum Pelagius, mox Gregorius, nec tamen sibi eum honorem tribuentes: sed Ioannis conatum dumtaxat supprimentes, quousq; tandem exortus est Bonifacius ter-

Paulus
diaconus
de gest.
Roman.
lib. 18.

Gregorius
us i Reg.
li. 4.

DE POTESTATE

us tertius, qui Phocæ Imperatoris ope
& auxilio, eum honorem atq; prima-
tum sibi & successoribus suis adeptus
est: non sine maxima tamen contenti-
one, quòd Constantinopolitanus e-
piscopus constanter asseuerabat ad se
spectare illam prærogatiuam. Et hic
intelligit Roma, si non sit beneficio-
rum immemor & ingrata, quantum
debeat duobus Bonifaciis. 3. & 8.

De maio.
& Obedi.
in extraua-
ca. Vnam
sanctam.

Quorum ille gladio uno cathedram
suam, hic duobus armauit, atq; adeo
principibus suum abstulit gladium:
nisi quatenus ille indulgentia sua per-
mittit. Et tanta dominandi siti regnum
suum ampliauit, ut non contentus uni
imperare mundo (quemadmodum de
Alexandro ferunt) etiam apud inferos
regnare ceperit: ut purgatorium sua
spoliaret authoritate, & regnaret super
duos mundos. Sed prior ille Bonifa-
cius primatum suum edictis & statutis
Pho-

Phocæ impetrauit. Idem statuerat antea Constantinus: ut Martinus in cronica scribit. Iustinianus uero imperator, uir optimus suis legibus refert Cōstantinopolim urbem etiam in sacris ueteris Romę prærogatiua gaudere: & posterioribus sæculis: Auinioni in prouincia continuata successiue constitit, quæ uocatur Petri sedes. Cuius prærogatiua si localis sit, & Romæ urbis propria iure diuino, transferri non potuisset ullo modo. Personalis uero si fuerit, cum persona Petri interiit, nisi quatenus in Petro confessionem illam aut personam episcopi consyderemus. Quo casu sequeretur eam potestatem nō illis competere, qui in Petri sede, sed qui in Petri confessione, aut Petri dignitate succedunt. Hoc est ut episcopis, quocunq; locorum fuerint (ut diuus Hieronymus refert) authoritas à deo concessa intelligatur.

Neq;

Hiero. ad
Euagriū.

DE POTESTATE

Neq; tamen cum hanc dederit auctoritatem, dedit etiam dominium. Nam de dominio loquens sic ait, Luc. xxii. Reges gentium dominantur eis, uos autem non sic: Sed qui maior est in uobis, fiat sicut minor: & qui princeps, sicut qui ministrat. Ex quibus uerbis Bernardus planè asserens omnem apostolis dominatum interdictum: sic inuehitur in eos qui dominium uolunt sibi uendicare. Ergo tu (inquit) usurpare aude aut dominus apostolorum, aut apostolus dominium. Planè ab utroq; prohiberis: Si utrumq; simul habere uelis: perdes utrumq;. Alioqui inter illos eris, de quibus dicitur, Ipsi regnauerunt, sed non per me. Cui bene consonat, quod & in quadruo legitur: Gladium exerceat, qui accepit gladii potestatem. Potestates equidem à deo constitutæ sunt, ut accipiant gladium ad uindictam malefactorum.

Bernardus:
de consy-
deratione,
ad Eugenium
lib. 2.

Ex quadruo.

etorum, laudem uero bonorum. De his autem qui sibi usurpant gladium, scriptum est: Omnis qui accipit gladium, gladio peribit. Recole tu uerba CHRISTI, si te discipulum CHRISTI profiteris: Principes gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici sunt: uos autem non sic, sed qui uult inter uos maior fieri, sit uester minister. Si acceptas ministerium CHRISTI, si iugum domini non detrectas: permane in ea uocatione, in qua uocatus es, dimittasq; laicis populi principatum. Beatus item Petrus primæ suæ epistolæ cap. v. Rogo uos (inquit) præsbyteri, qui & ego præsbyter sum, pascite (quantū in uobis est) gregem CHRISTI, curam illius agentes, non coacte, sed uolentes, non turpiter affectantes lucrum, sed propenso animo: neq; ceu dominium exercentes aduersus
cle-

1. Pet. 5.

DE POTESTATE

Bernar. de
confidera.
lib. 2.

2. Cor. 1.

Chrysoft.
li. 2. dialo.
cap. 3.

cleros, sed sicut sitis gregis exempla-
ria. Et Bernardus super hæc Petri uer-
ba scribens ad Eugenium, sic ait: Nū-
quid dominationem reliquit succes-
soribus suis? Audi ipsum Petrum.
Non dominantes inquit. Et ne dictum
sola humilitate putes, ne dum etiam
ueritate: uox domini est in euangelio,
Reges gentium dominantur eis, &c.
Porro Paulus .ii. epistola sua ad Co-
rinthios: Non dominamur (inquit)
uobis nomine fidei, sed adiutores su-
mus gaudii uestri. Chrysoftomus ue-
ro huic subscribens sententiæ, Non
dominamur inquit. Nam hii qui foris
sunt, iudices seculares scilicet, malig-
nos quosq; cum subdiderint, plurimā
in eos ostendunt potentiam, & inuitos
eos à priorum morum prauitate com-
pescunt. In ecclesia autem non coactū,
sed adquiescentem oportet ad mello-
ra conuerti. Quia nec nobis à legibus
data

data est potestas, ut auctoritate sententiae cohibeamus homines à delictis.

Cui sententiae astipulatur Hieronymus in epistola ad Heliodorū, in epithaphio Neopociani, Rex (inquiens) nolentibus praest, Episcopus uolentibus. Ille terrore subiicit, hic seruituti donatur. Præterea Gregorius papa terrenarum causarum examinationē illis tribuit, qui exteriarum rerum, id est, saecularium & ciuiliū prudentiā percæperunt. Qui autem spiritualibus bonis præditi sunt, omnem illis terrenorum negotiorum implicationem adimit, ut dū non coguntur inferiora bona disponere, melius ualeant superioribus bonis deferuire. Quid autē significantius declarare potuit, nullo se imperio aut regno pontifices & episcopos intermiscere debere: quā illa CHRISTI uerba apud Ioānem: Regnum meum non est ex hoc mundo, id est,

Grego. in
Iob ca. 21.

Ioan. 13.

DE POTESTATE

Act. 25.

August.
in lo. tra-
cta. 115.

id est, (secundum communem glos-
sam) Regnare non ueni regimine seu
dominio temporali? Hoc enim pro-
prium est regum, quemadmodum ex-
istis in apostolorum actibus dictis, li-
cet colligere: Ad tribunal Cæsaris sto,
ubi oportet me iudicari. Item, Cæsa-
rem appello. Per quæ uerba glossa cõ-
munis locum iudicii Cæsarium & re-
gum singularem esse intelligit, atque
omne coactiuum sacerdotum iudici-
um è medio tolli debere. Docet enim
apud Ioannem **CHRISTVS** aposto-
los suos, id est, eos quos ille misit, cæ-
terosq; qui apostolorum doctrinam et
authoritatem præ se ferunt: nullum
hic regnum iactare aut uendicare de-
bere: Regnum enim (inquit) meum
nō est hinc: de quo scilicet docere ue-
ni, ut habet glossa communis. Quasi
diceret (ut scribit Augustinus) Audi-
te iudæi & gentes, non impedio domi-
natio-

nationem uestram in hoc mundo.

Quid uultis amplius? Venite credendo ad regnum, quod non est de hoc mundo. Quid enim est regnum eius, nisi credentes in eum? Quare ea quæ ad deum pertinent, curent pontifices & sacerdotes: ut Amariæ sacerdoti & pontifici præceptum esse in ueteri testamento legimus. Et secundum Hieronymum in Leuitico, hæc duo sunt pontificis opera, ut à deo discat legendo scripturas diuinas, & sæpius meditando ut populum doceat: sed illa doceat, quæ à deo ipse didicerat: non ex proprio corde, uel humano sensu, sed quæ spiritus sanctus docet. Item ex Concilio Carthagen. 4. Episcopus lectioni, orationi, & uerbi dei prædicationi tantummodo uacare debet. In sæcularibus autem & terrenis negociis, principibus & potestatibus subditi sint, dicto eorum obediētes, atque

2. Par. 19.

Dist. 36,
ca. fi.

Conciliū
Carth. 4.

e

ad

DE POTESTATE

Tit. 3.

ad omne opus bonū parati . Sic Paulus Titum admonebat . Confirmant quidem prædicta potestatem ecclesiasticam, sed dominium negant : tribuunt authoritatem , nō iurisdictionem . Admonere, hortari, consolari, deprecari, docere, prædicare, sacramēta ministrare, cum charitate arguere, increpare , obsecrare , certissimis Dei promissis spem in domino augere, grauius scripturarum comminationibus à uitiis detertere , eorum sit proprium, qui apostolis succedunt, & quibus etiam dictum est : Quorum remiseritis peccata , &c. Leges autem, pœnæ, iudicia, coercitiones, sententiæ , & cetera huiusmodi, Cæsarium & Regum ac aliarum potestatum . Quæ scripturarū interpretatio ad ipsam CHRISTI, de libertate Euāgelica prædicationem proxime accedit . Alioqui enim si CHRISTVS hoc sensisset , ut quem-

admo-

Gal. 3.

admodum in ueteri testamēto Moy-
ses & lex pro pedagogis populo iu-
daico dabantur : ita pontifex Roma-
nus apud Christianos eo munere fun-
geretur , ut leges populo imponeret
directiuas (quas uocant) quæ humanas
etiam conscientias tenerent alligatas :
CHRISTVS iam non seruitutem li-
bertate, sed seruitutem seruitute per-
mutasset, pessima conditione atq; gra-
uissima : uidelicet ut quum iudæi le-
gem, Dei ore dictatam sequerentur,
eamq; certam : nos Christiani ab ho-
minum præceptis pēdere cogeremur,
uariis illis ac subinde mutabilibus, nu-
merosioribus etiam , quàm ut queat
hominum ingenium uel intelligere,
uel meminisse . Sed ea sanè potestas
condendi leges alii (de qua diximus)
potestati diuinitus concessæ, addita est
atque adiecta . Et CHRISTI iugum, Mat. II.
quod tam suaue uocatur ab eodem in

DE POTESTATE

euangelio multo acerbius atq; intolera-
 bilius reddiderunt ponti. Romani:
 quàm fuit illud Iudæorum. Itaq; pri-
 mæ ecclesiæ patres, cum honestas &
 salubres tradições excogitassent, qui-
 bus rudes & infirmi dirigerentur, mo-
 destia uocabuli à legibus distinxerant,
 & ne quid amplius arrogare sibi uide-
 rentur, quàm à deo tributum arbitra-
 bantur: non leges aut iura, sed cano-
 nes appellarunt, id est, regulas, ueluti
 quæ normam continebant Christianæ
 uitæ utilem quidem, ut ipsi putabant,
 sed nō eandem omnino necessariam.
 Neq; enim Canones ab apostolis ipsis
 datos omnes olim obseruarunt, & ali-
 quorum opinione inter apochrypha
 numerantur. Et quemadmodum Be-
 nedicti, Francisci, Dominici, & Au-
 gustini regulæ ab aliquibus quidem
 recipiuntur, nec legum uim habent,
 nisi quatenus nos ipsos iisdem manci-
 pamus,

pamus, nec tanquàm leges necessitate
 parendi amplectimur : sed tanquàm
 regulas & normas honestas & sanctas,
 ac deo non ingratas (quibus ita uide-
 tur) profitemur, ut illis uestigiis infi-
 stentes, ac illos bonos patres, quatenus
 ipsi CHRISTVM, imitantes, in spiri-
 tu humilitatis sobrie ac pie uitam tran-
 sigamus : ita pontificum Romanorū
 regulas, id est, canones, cum piæ ap-
 parerent, ac CHRISTVM solum sa-
 pere uiderentur, admiserunt priores
 patres: neq; omnes tamen sed aliquas,
 uidelicet dum unaquæq; prouincia (ut
 canon habet) suo sensu abundaret: ne-
 que illas etiam tanquàm leges aut iura,
 sed quales nomine præ se ferebāt, hoc
 est pro normis & regulis. Sēper enim
 canones sunt appellati, donec posteri-
 ores pontifices, etiam ut necessitatem
 parendi usurparent, usuq; acquirerent,
 iuris uerbum adiecissent. Quo effe-

DE POTESTATE

Etum est, ut etiam ius canonicum sit appellatum. Nam si à deo est datum illis ius condendi leges, quæ ligent & onerent hominum conscientias: sequeretur simul cum condendi auctoritate etiam parendi necessitatem aliis impositam. Quod si uerum esset, nulla unquam ratione defenderetur consuetudo iuri canonico contraria atque repugnans: & tamen posse consistere talem consuetudinem, eadem iura canonica confitentur. Siquidem Telephorus urbis Romæ Archiepiscopus statuit, ut septem hebdomadas plenas, ante festum paschæ omnes clerici à carne ieiunent. Sed hoc decretum (ut inquit Gratianus) quia moribus utentiū approbatum non est, aliter agentes transgressionis reos non arguit. Vnde constat canones necessitate neminem obligare: ut iam uim suam non obtineant ex auctoritate statuentis pontificis

Dist. 4.
ca. Statuimus.

cis canonica iura (quæ uocantur) sed recipientis populi uoluntate . Quum alioqui uirtus legis necessitatem parēdi ab aliis exigit : ne delusoria statuendi authoritas per contemptum reddatur . Itaq; optima & certissima conclusio est . Si non tenemur recipere omnes canones sub pœna peccati mortalis ex diuina iussione : non habet certe pōtifex, aut quiuis alius episcopus authoritatem statuendi canones sub huiusmodi pœna . Rursum si recipere tenemur , tenentur etiam hodie clerici omnes (.i. quotquot in sortem domini uocati sunt) quinquagesimale ieiunium obseruare : & quòd non obseruant, peccatum est, quod temporis diuturnitate nō minuitur sed augetur . Aliud tamen uniuersi ferme orbis Christiani consensus longo usu iudicauit, & Gratianus non obseruantes à reatu transgressionis defendit. Quod

DE POTESTATE

De cons-
secra. dist.
3. ca. Sab-
bato.

& Gallicana ecclesia, ieiunium sabba-
ti (quamuis ab Innocentio papa indi-
ctum sit) ut per singulas hebdomadas
obseruetur, inter natalem tamen do-
mini, & diem purificationis uirginis
deiparæ sacrum non obseruans, nobis
euentissime probat. Nam ut alibi
scribitur (id quod supra recensuimus)
unaquaq; prouincia suo sensu abun-
dat. Nec hodie ubiq; & apud omnes
obtinēt solidam uim omnia canoni-
ca, quæ uocantur & pontificia iura.
Qua in re si deus offenditur, si diuini-
tus data potestas uiolatur, mira conni-
uentia bonorum omnium, quibus ea
res maxime applaudit. Annon ponti-
ficio iure ponti. Romano licet de be-
neficiis prouidere ubiq; & apud om-
nes? Quam regulam suā etiam pon-
tifices olim curarant, ut ueluti pro le-
ge reciperetur, quæ omnes alligaret:
ne quid in diuersum molirentur, resi-
sterent,

sterent, aut repugnarent. Et tamen in Anglia, etiam postquam diu obtinuerat, restiterunt omnes, & lege ædita in transgressores, eam seuerissima sanctione munierunt. Inter quos multos fuisse bonos uiros non ambigitur.

Extantq; adhuc qui illa iura pont. in ea parte non ferrent, nisi illa digito Dei scripta retulerit pont. Item pontifices statuerunt, ne clerici coram iudicibus sæcularibus quacunq; in causa conuenerentur. At istis statutis nullibi paretur. Et promulgatis ea de re canonibus multis, etiam sub grauissimis pœnis, magna cum securitate diuersum obseruatur. Qua certe ratione apparet, non aliud quàm regulas esse canones, qui uocantur. Quæ prout populus admiserit & approbarit aut reiecerit, ita demum locum solent obtinere. Nam qua ratione aliquæ reiiciuntur, eadem etiam omnes possunt contemni. Neq;
enim

DE POTESTATE

Mat. 23.

enim in populo & subditis est delectus, ut quibus parere, quibus non parere uelint arbitrari possint. Sed si quidem diuinitus constat authoritas, & eo detorquere liceat illud euangelicum, Sedit in cathedris Moyfi, qui docēt & non faciunt, uos autem quod dicūt facite, secundum opera eorum nolite facere : omnes grauissimo gehennæ reatu obstringimur, qui præcepta et dicta Romanorum pontificum alii aliter, omnes uero in aliquibus prorsus contemnimus : non ex ignorantia, sed scientes, & uolentes, ac uidentes, diuersum faciendo. Et tamen cum hæc audierint, intellexerint, uiderint, senserint Romani pontifices : dissimulatione tolerarūt pastores ecclesiæ, quos non est dubium, si ita sensissent, pro ea cura quam habēt animarum, uel leges illas suas, quæ tot Christianos reddiderāt obnoxios tollere uoluisse, uel
maiori

maiori cum diligentia curasse, ut ob-
 seruarentur. Cum autem neutrum ho-
 rum factum sit, ea quidem diligentia,
 quam rei grauitas exigit: annon ipsos
 etiam pont. de hac potestate legum
 suarum dubitasse apparet? ipsosq; exi-
 stimasse, sine ullo animarum detrimen-
 to posse illas uel non recipi ab omni-
 bus, uel cum displicere ceperint, etiam
 ab hiis quos alioqui subditos uocant,
 reprobari? Sed magna astutia Roma-
 norum pont. quod cum ipsi imperium
 primum ac supremum obtinere am-
 birent: potestatem & iurisdictionem
 cum regibus benignitatis titulo diui-
 serunt, & ut seipsum in spiritualibus do-
 minos constituerent, regibus tempo-
 ralia permiserunt. Nam alioqui utrunq;
 gladium summi pontifices uendicant,
 & omnem iurisdictionem in habitu se
 habere profitentur, ab ipsisq; in reges
 deriuatam affirmant iurisdictionem,
 (quam

DE POTESTATE

(quam uocamus) temporalem : hoc est diuisum imperium cum Ioue Cæsar habet . Et cum principibus longa usurpatione multa ademerint , & in se transtulerint : ita tamen tractarunt , ut suæ liberalitatis ac muneris fecerint , quicquid sit potestatis , quod reges iā obtineant . Et (cum ita uidetur) hos reges deturbant , illos erigunt : faciunt magna , quoniam potentes . Et quem habent regum simplicitate acutum gladium , ac benigna principum collatione terrenis opibus fabricatum : in illos , cum uidetur , exercent & stringunt , quærentes quæ sua sunt , nō quæ IESU CHRISTI : factis sequentes , non quæ pater cœlestis , scripturis datis omnibus proposuit , quod tanquàm scopum sequeremur : sed quod caro & sanguis reuelauerunt , humanam in dominando adulterinam fœlicitatem , ueræ ac perfectæ in CHRISTO beatitudini

titudini præferentes. Atq; hinc certe sic creuit potestatis istius magnitudo, quæ tanquàm gurgēs aquarum, alucū egressa suum, orbem uniuersum inundaui atq; corripit, liceat quod uerum est citra inuidiam referre. Nemo potest duobus dominis seruire: dum alium curat, alium negligit. Qui Deo seruit, mammonam contemnit. Et Paulus habet: Nemo militās deo implicat se negotiis secularibus. Quod sanè animaduertentes primores ecclesiæ patres, etiam si non ignorarent nihil malū esse, quo quis bene uti possit: tamen quemadmodum Paulus de uino scribit omnibus: Nolite inebriari uino, in quo est luxuria, & ut non modo à malo, sed etiam ab omni specie mali abstinerent, & causam atque occasiones omnino uitarent: sic isti scripturarum autoritate inducti, facultates & possessiones (quæ uocantur)

Mat. 6.

2. Tim. 2.

Ephe. 5.

DE P O T E S T A T E

Mat. 15.

tur) clericis fugiendas omnino contendunt, atq; ut contemptum persuaderent efficacius, dominium illis & proprietatem competere plane negarunt. Non quòd diuitiæ malæ sint, aut hominem ipsæ solæ corrumpāt, cum non quod per os intrat, aut cætera huiusmodi externa coinquinant hominem, sed quod procedit de ore, uere coinquinat, & habet contagionem: sed quoniam diuitiæ & possessiones hominum mētes à suis sedibus interdum dimouent, & à cælestium meditatione ad uilem sæculi curam deuocant, interdum autem sic retinent, ut erigere se aliquando uix possint (id quod dominus in parabola manifestissime ostendit) magno cum consensu proprietatem et dominium clericis ademerunt: uidelicet ut (quemadmodum Paulus habet) tanquàm pontifices pro hominibus assumpti, pro

Mat. 13.

Ad Heb.
5.

pro hominibus constituti appareant, in his quæ sunt apud deum. Sic enim scribit Hieronymus ad quendam Leuitā. Duo sunt genera (inquit) Christianorum. Est autem unum genus, quod mancipatum diuino officio, & deditum contemplationi & orationi ab omni strepitu temporalium cessare conuenit, vt sunt clerici & deo deuoti, videlicet conuersi. Cleros enim græce latine fors. Inde huiusmodi homines vocantur clerici, id est, sorte electi. Omnes enim deus in suos elegit. Hi namq; sunt reges, id est, se & alios in uirtutibus regentes, Et ita in deo regnum habent. Et hoc designat corona in capite. Hanc coronam habent ab institutione Romanæ ecclesiæ in signum regni, quod in CHRISTO expectatur. Rasio uero capitis est temporalium omnium depositio. Illi enim uictu & uestitu contenti, nullam inter

12. q. i. ca.
Duo sunt.

DE POTESTATE

inter se proprietatem habentes, debēt habere omnia communia. Aliud uero est genus Christianorum, ut sunt laici. Laos enim græce, est populus latine. His licet temporalia possidere, sed non nisi ad usum. Nihil enim miserius est, quàm propter nummum deum contemnere. His concessum est uxorem ducere, terram colere, inter uirū & uirum iudicare, causas agere, oblationes super altaria apponere, decimas reddere: & ita saluari poterunt, si uitia tamen benefaciendo euitauerint. Idē uero Hieronymus ad Nepotianum: Igitur clericus, qui CHRISTI seruit ecclesiæ, interpretetur primo uocabulū, & nominis definitione prolata, nitatur esse quod dicitur. Si enim cleros græce fors latine appellatur, propterea uocantur clerici, uel quia de sorte sunt domini, uel quia ipse dominus fors, id est, pars clericorum est. Qui autem
uel

12. q. 1. c.
 Clericus.

uel ipse pars domini est, uel dominum partem habet, talem se exhibere debet, ut & ipse possideat dominum, & possideatur à domino. Qui dominum possidet, & cum propheta dicit, pars mea dominus: nihil extra dominum habere potest. Quòd si quippiam aliud habuerit præter dominum: pars eius non erit dominus. Verbi gratia. Si aurum, si argentum, si possessiones, si uariam suppellectilem, cum istis partibus dominus pars eius fieri nõ dignabitur. Si autem ego pars domini sum & funiculus hæreditatis eius, nec accipio partem inter cæteras tribus, sed quasi leuita & sacerdos uiuo de decimis, & altari seruiens altaris oblatione sustentor habens uictum & uestitum his contentus ero, & nudam crucem nudus sequar. Obsecro itaq; te, & repetens iterum iterumq; monebo, ne officium clericatus, genus antiquæ militiæ

DE POTESTATE

litia putes, id est, ne lucra sæculi in
 CHRISTI quæras militia, ne plus ha-
 beas quàm quando clericus esse capi-
 sti, & dicatur tibi. Cleri eorum non
 proderunt eis. Nonnulli enim sunt di-
 tiores monachi quàm fuerant sæcula-
 res: & clerici qui possideant opes sub
 CHRISTO paupere, quas sub locu-
 plete & fallace diabolo non habuerāt,
 ut suspiret eos ecclesia diuites, quos
 mundus tenuit ante mendicos. Diuus
 etiam Ambrosius de fuga sæculi sic
 scribit. Cui portio deus est, nihil de-
 bet curare nisi deum, ne alterius im-
 pediatur necessitatis munere. Quod
 enim ad alia officia confertur, hoc re-
 ligionis cultui atq; huic nostro officio
 decerpitur. Hæc enim uera est sacer-
 dotis fuga, abdicatio domesticorum,
 & quædam alienatio charissimorum:
 ut suis se abneget, qui seruire deo ele-
 gerit. Hilarius etiam super Psalmo.

Ambros-
 ius de fuga
 sæculi.
 cap. 2.

118 . eandem sententiam confirmat in hunc modum. Filiis Leui nō erit portio neq; fors in medio fratrum suorū. Quia dominus deus est pars eorum . Nullam ergo deo seruientibus lex data terrenam esse uoluit portionē , quia pars eorum deus esset. Meminit & euangelii prædicator ille Petrus, nullam sibi esse portionem possessionis humanæ : cum oranti alimoniam respōdit , Aurum & argentum non est mihi : quod autem habeo, tibi do. Possidonus etiam de uita Augustini sic ait : Dum forte (ut assolet) de possessionibus ipsis inuidia clericis fieret, alloquebatur plebem dei, malle se ex collationibus plebis dei uiuere : quā illarum possessionum curam uel gubernationem pati , & paratum se esse illis cedere, ut eo modo omnes dei serui & ministri uiuerent , quo in ueteri testamento leguntur altari deseruientes, de

Act. 3.

DE POTESTATE

eodem comparticipari. Et postea. Nam & aliquas eum hæreditates recusasse nouimus, non quia pauperibus inutiles esse possent, sed quoniam iustum & æquū esse uidebat, ut à mortuorum uel filiis, uel parentibus, uel affinibus magis possiderentur, quibus ab eis deficientes dimittere noluerunt. Et postea frequētius uero dicebat magis securius ac tucius ecclesiam legata à defunctis, dimissa debere suscipere, quàm hæreditates forte sollicitas & dānosas: ipsaq; legata magis offerenda esse quam exigenda. Item in opere cui titulus est de contemptu mundi, habet idem Possidonius, quæ sequuntur.

Qui non renunciauerit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Qui dixit omnibus, nihil proprium à suis discipulis possideri uoluit. Qui quicquàm possidet in terra, remotus est à CHRISTI disciplina.

Nun-

Nunquid illi habebant propriū, quibus magister indixerat, Nihil tuleritis in uia? De quibus Lucas euangelista refert: Erant eis omnia communia.

Videte quid Petrus dixerit ad Iesum: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Qui omnia reliquerant, nihil sibi penitus retinuerant. Vnde ergo sibi arrogant ligandi atq; soluendi potestatem, qui in terra præsumunt possidere facultatem? Quomodo non erubescunt dicere? dominus pars hereditatis meæ. Vbi est illud apostolicū?

Quæ conuentio CHRISTI ad Belial? Qui terrenas possessiones relinquere nolunt, cur peccata populi comedunt? Si decimas cū filiis Leui accipiunt, quomodo inter tribus ceteras partem accipient? Si nominis sui etymologiam attendūt, cur clerici à sorte dicti sunt? nisi quia dominus eorū fors uel hæreditas sit? Diuus Bernardus etiā

DE POTESTATE

Bernardus in de-
clamatio-
nibus su-
per euang-
gelio dis-
xit Simon
Petrus ad
Iesum.

in hanc sententiam scribens ait. Cleri-
cus, inquit, qui partem habet in terra,
non habebit partem in cælo. Itemq;
clericus si quippiam habuerit præter
dominum, pars eius non erit domi-
nus. Verbi gratia. Si aurum, si argen-
tum, si possessiones, si uariam suppel-
lectilem: cum istis dominus pars eius
fieri non dignatur. Et postea. De alta-
ri (inquit) uiuat, non superbiat, non
luxurietur, deniq; non ditetur, non si-
bi de bonis ecclesiæ ampla palatia fa-
bricet mutans quadrata rotundis, nec
loculos inde congreget, nec in uani-
tate aut superfluitate dispergat. Non
extollat de facultatibus ecclesiæ con-
sanguineos suos: aut neptes (ne filias
dixerim) nuptui tradat. Res pauperum
nō pauperibus dare, par sacrilegii cri-
men esse dignoscitur. Sane patrimo-
nia pauperum, facultates sunt ecclesi-
arum. Et sacrilega eis crudelitate sur-
ripi-

ripitur, quicquid sibi ministri & dispē-
satores, nō utiq; domini uel possesso-
res, ultra uictum accipiunt & uestitum.
Audis in prædictis ecclesiæ bona uo-
cari, clericorumq; negari: & nihil ha-
bere cum, cui portio Deus est plane,
confirmatum. Quæ si de omnibus
clericis in uniuersum dicta sunt: An-
non multo magis de pont. idem dicē-
dum est? Si laicus non est ponti. Ro-
manus: clericus sit necesse est secun-
dum Hieronymum, qui tantum duo
genera facit Christianorum. Si cleri-
cus est, non modo omnibus quæ pos-
sedit, renunciauit, sed etiam proprie-
tatem & dominium omne sua electi-
one cum clericum esse elegerit, sibi
ipsi interdixisse uidetur: ut sentiunt &
loquuntur hi sancti patres, quos supra
commemorauimus. Redeat itaq; nūc
ab inferis Bonifacius ille octauus, tē-
poris sui diotrephes, qui primatum in

DE POTESTATE

ecclesia gerere amabat, & causam dicat ac reddat rationem, cur se dominū uniuersi orbis appellauit, cui in uniuerso orbe nihil licuit suum uendicare: nisi pont. Romanum tertium genus hominum constituere comprobauerit, quod à clericis & laicis prorsus distaret. Sed ea est condicio humanæ fragilitatis, ut in perpetuo motu & conatu uersetur. Quicquid ab affectu manat, nunquàm conquiescit: sed quoad suppetit materia, semper laborat. Qui dignitatem, honores, & diuitias appetunt modum nullum facientes, ad summa & suprema fastigia semper contendunt: & quum non habent quo longius progrediantur, necesse est ut retro cedant. Pontif. Romanorum historias quisquis perlegerit, uidebit plane à quo tempore primum ad honores, dignitates, & possessiones animum adiecerant, in eo sem-

semper laborasse, ut ad summum peruenirent: maioremq; curam temporalium quàm spiritualium fuisse. Et humanū quiddam est hoc ut alia multa, quæ licet progressum quēdam habent ipsa specie plausibilem, tamen diuturnitatem non habent, attestante scriptura: Si ex Deo est, stabit, si ex hominibus corruet. Non esse autem ex deo quæ sibi pont. hac in parte uēdicarunt, authoritates quas commemorauimus, plane confirmant: & rei exitus hoc sæculo uidetur comprobaturus. Ridicule enim sibi dominatum omnium arrogant, quibus nihil domini iure licet uendicare. Sed opere precium fuit in expendenda hac pont. potestate, etiam illud de quo tertio in loco uerba facere promissimus, animaduvertere: Num uidelicet Pontif. Romani ita se gesserint aliquando, ut ostenderint etiam ipsi dictis & factis suis

Act. 5.

DE P O T E S T A T E

suis non esse tam amplam authorita-
 tem illius sedis Romanæ de iure diui-
 no, nec tam late patentem potestatem
 sibi competere, ut hodie uidemus u-
 surpari . Quorum sententiæ si quid
 obtinerent & pontifici Romano ho-
 die adimerent, prout quisq; in hac aut
 illa re olim censuerit, uideremus pla-
 ne (quod de cornicula Esopica in fa-
 bulis narratur) nudam & deplumem
 potestatem. Primum enim honorum
 uocabula ademit Gregorius atq; etiam
 præminentia (ut uidetur) præroga-
 tiuam. Neq; enim permisit se uniuer-
 salem appellari. Quod certe non fe-
 cisset, nisi suo iudicio existimasset non
 esse se (cum esset Pontif. Romanus)
 uere uniuersalem episcopum: quum
 alioqui ipsa scriptura docemur, à ueris
 honorum appellationibus nō abhor-
 rere, uidelicet quū **CHRISTVS** suis
 discipulis responderit: Vos uocatis
me

Dist. 99.
 ca. Nul-
 lus.

Ioan. 13.

me magister & domine, & bene dicitis. Sum etenim. Itaque in aperto est Gregorium episcopum nulla alia ratione permotum, ne uniuersalis episcopus aut diceretur, aut scriberetur, quæ ne scripturam in ea parte offenderet, qua dicitur: Nemoumat sibi honorem, nisi qui uocatur à Deo tanquam Aaron. Quoniam se non uniuersalem sciebat, noluit appellari uniuersalis. Nec uocari, quod non erat, quum respondere illi non licebat: Sum etenim. Urbanus papa sic scripsit: Duæ sunt (inquit) leges, una publica, altera priuata. Publica lex est, quæ à sanctis patribus scriptis est confirmata, ut est lex canonum. Quæ quidem propter transgressiones est tradita. Verbi gratia. Decretum est in canonibus, clericum non debere de suo episcopatu ad alium transire sine commendatitiis literis sui episcopi. Quod propter crim-

Heb. 5.

19. q. 2.
cap. Due,

DE POTESTATE

minosos constitutum est, ne uidelicet infames ab aliquo episcopo suscipiantur personæ. Solebāt enim officia sua, cum non poterant in suo episcopatu, in alieno celebrare: quod iure præceptis & scriptis detestatum est. Lex uero priuata est, quæ instinctu sancti spiritus in corde scribitur, sicut de quibusdam dicit apostolus: Qui habent legem dei scriptam in cordibus suis. Et alibi: Cum gentes legem non habeant, si naturaliter quæ legis sunt, faciant: ipsi sibi sunt lex. Si quis horum in ecclesia sua sub episcopo populum retinet, & sæculariter uiuit, & si afflatus spiritus sancto in aliquo monasterio uel regulari canonia, saluare se uoluerit, quia lege priuata ducitur, nulla ratio exigit, ut lege publica constringatur. Dignior est enim lex priuata quàm publica. Spiritus quidem dei lex est, & qui spiritu dei aguntur, lege dei ducuntur

cuntur . Et quis est , qui spiritui sancto possit resistere digne? Quisquis igitur hoc spiritu ducitur , etiā episcopo suo contradicente , eat liber nostra auctoritate . Iusto enim non est lex posita : sed ubi spiritus Dei , ibi libertas : & si spiritu dei ducimini , non estis sub lege . Ex quo textu liquet manifestissime : Urbani sententia & opinione , ad hominum conscientias non pertinere , quæ pontificiis sanctionibus statuuntur . Ac illas etiam conscientie dictamine eneruari . Cedit enim (inquit) lex publica priuatæ . Innocentius papa pontificiam potestatem sic contrahit , ut nihil ualeat in ius diuinum . Sic enim scripsit : Inter diuinas & humanas leges tanta est differentia , quòd contra leges diuinas nunquàm ualeat dispensari : circa leges autem humanas dispensari possit aliquando , prout necessitas uel utilitas postularit . Zosimus papa

Innocentius papa
ad Comitem
Niuernien.

DE POTESTATE

25. q. 1.
cap. Contra.
tra.

Gregorius
us ad fœs
licem in
regist. lib.
12. epist.
31.

papa arctius adhuc contrahit Romanorum pontificum auctoritatem, uidelicet qui scribit: Contra statuta patrum condere aliquid uel mutare, ne huius quidem sedis potest auctoritas: apud nos enim inconuulsis radicibus uiuat antiquitas. Ex cuius sententia ad primum & pristinum ecclesiæ statum omnia reducere oportet, reprobatis atq; reiectis his, quæ deinceps pontifices Romani statuerunt. Quo tempore si in uarias ac diuersas partes distributa fuit auctoritas & cura, debet etiã eo tenore hodie procedere. Et scripsit Gregorius felici episcopo in eandem sententiam. Si ea (inquit) destruerem, quæ antecessores nostri statuerunt: nō constructor, sed euerfor esse iuste cōprobarer, testante ueritatis uoce, quæ ait: Omne regnum in seipso diuisum non stabit, & omnis scientia & lex aduersum se diuisa destruetur. Qua in re ueren-

uerendum est, ne uates etiam uerus sit
idem Gregorius, ut hodie contrarie-
tatum perplexitate dissoluatur ius ca-
nonicum, quod multorum annorum
labore male cohærentibus lapidibus
constructum est. Hanc reuera ponti-
ficiam Romanæ sedis auctoritatem,
plerumq; de suis longissime finibus
egressam, adeo nimirum, ut & hoc re-
gnum Angliæ tam procul à se positū
sæpissime non paruis affecerit iniuriis,
uexarit, ac perturbarit: non solū cor-
dati reges, sed & prudentes, ac sancti
eiusdem regni præsules reppulerunt,
nec in sua uiscera grassari permiserūt:
sed suam sibi tuebātur iurisdictionem
atq; auctoritatem, istiusmodi alienam
excludentes: ut omnibus liquere po-
terit, qui annales anglorum uerterint:
in quibus habetur apertissime, quem-
admodum Laurentius Archiepisco-
pus Cantuarien. diuus eiusdem sedis
archi-

DE POTESTATE

12. Dist.
cap. Nos
uit.

archiepiscopus Dunstanus, & uir perfectus Grostetus, episcopus Lincolnienſ. potestatem huiusmodi externā recusarint atq; abdicarint. Idem uero Gregorius alibi Augustino scribens manifeste ostendit, Romanæ sedis canones non apud omnes uiguisse, nec talem curam habendam, ut potius de eorum obseruatione, quàm de populi in CHRISTVM ædificatione agatur. Sic enim habēt illius uerba: No-
uit fraternitas tua, Romanæ ecclesiæ consuetudinem, in qua se meminit esse nutritam, Sed mihi placet, ut siue in Romana, siue in Gallicorum, siue in qualibet ecclesia inuenisti, quod plus omnipotenti deo possit placere, solite eligas: & in Anglorum ecclesia, quæ ad huc in fide noua est & in constitutione, præcipua quæ de multis ecclesiis colligere poteris, infundas. Nō enim pro locis res, sed pro rebus loca aman-

amanda sunt. Ex singulis ergo quibuscunq; ecclesiis, quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt, elige: & hæc quasi in fasciculum collecta, apud Anglorum mentes in consuetudinem deponere. Ex quo textu etiam illud apparet, Canones non exacta obedientia, sed allecta uoluntate uim obtinere. Sic enim scribit Gregorius, ut in fasciculū collecta, apud Anglorum mentes in consuetudinem deponantur: non ut censuris exigantur. Nec prætereundū etiam, quòd Hadrianus papa in Synodo Romæ celebrata, Carolo dedit ius elegendi pontificem, & sedem apostolicam ordinandi. Verum hic pontificum facta bonorum recensere desino. Raritas enim bonorum pontificum in causa est, quòd in hac parte pluribus non utamur exemplis. Nam post apostolos: qui ut uerbi prædicationi & orationi instarēt, ministerium

Dist. 63.
cap. Hadrianus.

DE POTEST. ECCLES.

AA. 6.

etiam mensæ (opus quantumuis bonum) reliquerunt , & à se prorsus abdicarunt , dicentes : Non est æquum nos relinquere uerbum Dei , & ministrare mensis : Nimirum significantes , præcipuum ac uere proprium ipsorum esse officium , ut uerbi dei prædicationi omnem operam ac curam impenderent . Post istos (inquam) & paucos alios in primitiua ecclesia , istorum sequaces : omnes fere pontifices , quantum tempore tantum etiam & uita & institutis ab Archetypo suo CHRISTO recesserunt . Quod si hodie pontif. obiiciantur , quæ prædicta sunt , & ex bonorum pontificum sententia illius potestas aestimetur : annon multa , quæ facta sunt , dissoluere cogeretur : ne eueniat , quod ex uerbis domini scripsit Gregorius , ut omne regnum in se diuisum corruat & destruaturs

50
DE POTESTATE

REGIA.

ED NUNC TRA-
ctare aggrediemur, qd^s
quarto & postremo lo-
co proposuimus : ni-
mirum quatenus & re-
gibus in rebus sacris : uel diuina con-
cessione, uel humana permissione cō-
petat authoritas . In qua re , & de om-
nibus ubiq; regibus generatim, & de-
inde peculiariter de regibus Angliæ
prosequemur.

PRIMO ostendetur deum nō mo-
do signis luculentissimis in uniuerso
naturæ ordine , suam de regum pote-
state uoluntatem expressisse , sed eti-
am in scripturis ueteris & noui testa-
menti uerbis manifestis declarasse : re-
gesq; populo suo ore dedisse , & eorū
potestatem latissime explicatam con-

DE POTESTATE

firmasse. In naturæ exemplis uiderunt
 & senserunt ex philosophis optimis
 Plato , Aristoteles , & Apollonius :
 quòd sicut in uniuerso unus est sum-
 mus opifex omnium, inter stellas præ-
 lucet sol, in apibus unus est rex, suum
 unum ducem greges habent, & armē-
 ta rectorem , grues deniq; unum se-
 quuntur : sic in republica unum esse
 oportere regem tanquàm caput , cui
 membra consentiant . Atq; hanc rei-
 publicæ rationem , naturæ instinctu
 proditam & obscurioribus notis in
 naturæ opificio deliniatam, deus nobis
 apertius explicauit in scripturis sanctis:
 frequentem regum faciens mentionē,
 ac illorum potestatem planè probans,
 ipsosq; reges suo ore constituens , qui
 regant & pascant populum suum. Sed
 ab ipso Geneseos exordiamur, in quo
 sic scribitur : Terra sacerdotum , quæ
 à rege tradita fuerat eis . Quibus uer-
 bis

Gen. 47.

bis planissime constat, terram regum
fuisse, & ab illis sacerdotibus traditam:
ipsorumq; regum quatenus reges e-
rant, terræ dominium fuisse, de quo-
rum manu sacerdotes quicquid tum
possessionum habebant, suscipiebant.

Et Deuteronomii . 17 . sic scribitur: Deut. 17.

Cum ingressus fueris terram, quā do-
minus tuus dabit tibi, & dixeris, con-
stituam super me regem, sicut habent
omnes per circuitum nationes: eum
constitues, quem dominus deus tuus
elegerit de numero fratrum tuorum.
Postquā autem sederit in solio reg-
ni sui, describet sibi Deuteronomium
legis huius in uolumine, accipiens ex-
emplar à sacerdotibus Leuiticæ tri-
bus. Ex quo textu liquet manifeste o-
mnes nationes habuisse tum tempo-
ris reges, atq; eos in populo dei diui-
na electione primum cōstitutos, qui-
bus diuinæ legis uolumen, ut scribe-

DE POTESTATE

off.

anord. off.

3. Hef. 4.

rent, mandatur: uidelicet non ut haberent solum, & retinerent apud se sine omni alio usu, sed ut illam obseruari mandarent atq; præciperent, adeo ut ipsorum sit corrigere atque punire: sacerdotum autem solum prædicare atq; exemplar legis cæteris exhibere, si quando quærat. Porro autem ad demonstrandam regis præminentiam scribitur tertii Esdræ quarto: Rex autem super omnia præcellit & dominatur eorum, & omne quod dixerit illis, faciunt. Et si miserit illos ad bellatores, uadunt & demoliuntur montes & muros & turres, iugulantur & iugulāt, & regis uerbum non prætereunt. Nā si uicerint, afferunt Regi omnia, quæcunq; prædati fuerint. Similiter & alii omnes, & quotquot non militant, nec pugnant, sed colunt terram: rursum cum fuerint metentes, afferunt tributa Regi, & ipse unus solus si dixerit, occidi-

occidite, occidunt: dixerit remittite,
remittunt: dixerit percutite, percuti-
unt: dixerit exterminate, extermināt:
dixerit ædificate, ædificant: dixerit ex-
cidite, excidunt: dixerit plantate, plā-
tant. Et omnis plæbs & uirtutes cum
obaudiunt. Et super hoc ipse recum-
bit, & bibit, & dormit. hi autem cu-
stodiunt in circuitu eum, & non pos-
sunt ire singuli & facere opera sua, sed
in dicto obaudientes sunt ei. Et primo 1. Reg. 9.
regum dixit dominus ad Samuelem:
Prædic eis ius regis, qui est regnaturus
super eos: Filios uestros, agros, uine-
as, & oliueta tollet, segetes & greges
addecimabit: uosq; eritis ei serui. Et
secundo Paralipo. Zabadias, qui est in 2. Par. 19.
domo Iuda, super ea opera erit, quæ
ad regis officium pertinent. Denique
Psalmista habet: Et nunc reges intelli- Psal. 2.
gite, erudimini qui iudicatis terram, si-
gnificans regum esse proprium iudi-
gare

DE POTESTATE

- Deut. 28. **care terram :** Item Deuter. 28. scribitur : Regem constitues super te . Et primi regum nono : Cum aspexisset
1. Reg. 9. Samuel Saulem , dixit ei dominus , Ecce uir quem dixeram tibi , iste dominabitur populo meo . Porro secundi Regum. 2 . Me unxit , inquit , dominus , Iuda in regem sibi . Et sequitur
2. Reg. 5. secundi Regum. 5 . Venerunt seniores Israel , & unxerunt Dauid in regem , dixit autem dominus : Tu pasces populum meum , & tu eris dux super Israel . Salomon in prouerbiis scripsit .
- Prou. 8. Per me reges regnant , & legum conditores iusta decernunt , per me principes imperant , & potentes decernunt iusticiam . Et sapientiæ sexto . Audite reges & intelligite , prebete aures uos qui continetis multitudines : quoniam data est à domino potestas uobis & uirtus ab altissimo , quæ interrogabit opera uestra & cogitationes scrutabitur.

tur. Rex sapiens populi stabilimen-
tum est. In libro Exodi cap. 32. legi-
tur: Dixit Aaron summus sacerdos
ad Moysen, qui principis ac regis ui-
cem gerebat: Ne indignetur domi-
nus meus, &c. Et Achimelech sum-
mus sacerdos seruum se appellauit re-
gis Saulis. 1. Regum. 22. Misit rex
ad accersendum Achimelech sacer-
dotem filium Achitob, & omnē do-
mum patris eius sacerdotum qui erant
in Nobe, qui uniuersi uenerunt ad re-
gem. Et ait Saul ad Achimelech, Au-
di fili Achitob, Qui respondit, prae-
sto sum domine. Dixit ad eum Saul:
Quare coniurastis aduersum me tu &
filius Isai, &c. Et ait Achimelech: Ab-
sit hoc à me, ne suspicetur rex aduer-
sum seruum suum rem huiusmodi in
uniuersa domo patris mei. Non enim
sciuit quicquàm seruus tuus super hoc
negotio uel modicum uel grande.

Cum

Exo. 32.

1. Re. 22.

DE POTESTATE

1. Pet. 3.

Mat. 22.

Cum ergo summi pontifices reges
 appellarint dominos, se uero regum
 seruos: rectissime colligitur, reges
 pontificibus esse superiores, ac ponti-
 fices regibus subesse oportere. Hac
 ipsa argumentandi forma usus est di-
 uinus Petrus. 1. cap. 3. probans Saram
 subiectam fuisse Abraham, quod ap-
 pellarit eum dominum: ad cuius ex-
 emplum deberent ceteræ quoq; mu-
 lieres suis subesse maritis. Nec alio
 argumento ostendit **CHRISTVS**
 Mat. 22. Dauidem Messia fuisse in-
 feriozem, quàm quod dominum il-
 lum compellarit, dicens: Dixit domi-
 nus domino meo. Quin & illud hoc
 loco aduertendum, regem in summū
 pontificem mortis sententiam tulisse.
 Morte (inquit) morieris Achimelech
 tu & domus patris tui. Neq; uitio da-
 tur, quod in sacerdotem mortis tulerit
 sententiam: sed quod iniquam tu-
 lerit

lerit sententiam aduersus innoxium. Salomon autem, qui simili authoritate Abiathar summum sacerdotem morte condemnarit, à nemine est hætenus reprehensus, quia dignam tulit sententiam & in meritum: Saul uero ideo merito notandus, quia in immeritum tulerit. Item Iudicum. 17. & ultimo refertur: In diebus illis non erat rex in Israel, sed unusquisq; quod rectum sibi uidebatur, hoc faciebat. Ex his uerbis uidetur arcendi potestatem ad solos pertinuisse reges & principes, non autem ad sacerdotes. Multi enim eætate erant proculdubio sacerdotes: sed quia regem aut ducem non habebant, unusquisq; pro uoto suo aut libito uiuebat, quod nulla esset superior regia potestas, cuius gladio à uitiis coercerentur. Præterea. 4. regum. 18. sic habetur: Ezechias dissipauit excelsa, & contriuit statuas, & succidit Lucos,

3. Reg. 2.

Iudic. 17.
& ultimo.

4. Re. 18.

DE P O T E S T A T E

cos, confregitq; serpentem æneum, quem fecerat Moyſes: Siquidem uſq; ad illud tempus filii Iſrael adolebāt ei incenſum. Et cur non poſſit abuſus rerum eccleſiaſticarum, & omnium quæ intra eccleſiam fuerint, ad regiæ maiestatis examen et correctionē hodie ſpectare, ſi quidem conſtiterit contra dei honorem uergere: ſicut Ezechias optimus rex, et cui non fuit alius ſimilis, qui ſeruaret omnia præcepta domini in cunctis regibus Iuda, intra ſepta templi ſuam porrigebat poteſtatem, et ſerpentem ex dei mandato erectam nouo mandato ſuo ſuſtulit, ubi uideret contra diuinam gloriam adorari. Si ea quæ deus fieri iuſſerat, mutare potuit rex, ubi male ceſſerint, et hoc intra eccleſiam: quanto magis mutare poſſit, quæ hominum præceptis ſtatuta male abutātur? Ad hæc facit, quod eſt. 2. Paralip. 8. Et conſtituit

ruit rex Salomon iuxta dispensationē
David patris sui officia sacerdotum in
ministeriis suis, et leuitas in ordine
suo, ut laudarent et ministrarent corā
sacerdotibus iuxta ritum uniuscuiusq;
diei, et ianitores in diuisionibus suis
per portam et portam. Sic enim prae-
ceperat David homo dei, nec prae-
gressi sunt de mādatiis regis tam sacer-
dotes quā leuitae ex omnibus quae
praeceperat. Consentunt praedictis,
quae scribuntur. 2. Paralip. 19. Con-
stituit Iosaphat iudices terrae, in cun-
ctis ciuitatibus Iuda munitis per sin-
gula loca, et praecipiens iudicibus: Vi-
dete, ait, quid faciatis. Non enim ho-
minis exercetis iudicium sed domini,
et quodcunq; iudicaueritis, in uos re-
dundabit. Sit timor domini uobiscū,
et cum diligentia cūctia facite. Non
est apud dominum deū nostrum ini-
quitas, nec personarum acceptio, nec
cupi-

2. Par. 19.

DE POTESTATE

cupido munerum . In Hierusalē quo-
q; constituit Iosaphat leuitas & sacer-
dotes , & principes familiarum ex Is-
rael, ut iudicium & causam domini iu-
dicarent habitatoribus eius, præcepitq;
eis dicens : Sic agetis in timore domi-
ni fideliter & corde perfectio. Omnem
causam, quæ uenerit ad uos fratrum ue-
strorum , qui habitant in urbibus suis,
inter cognationem & cognationem ,
ubicunq; quæstio est de lege, de man-
dato, de ceremoniis , de iustificationi-
bus : ostendite eis , ut non peccent in
dominum , & ne ueniat ira dei super
uos, & super fratres uestros . Sic ergo
agentes, non peccabitis . Amarias au-
tem sacerdos & pontifex uester, in his
quæ ad deum pertinent, præsidebit :
supra 121. 52 Porro Zabadias filius Ismael , qui est
dux in domo Iuda , super ea opera erit
quæ ad regis officium pertinent . Ha-
betisq; magistros leuitas coram uobis :
con-

confortamini & agite diligenter, & erit dominus uobiscum in bonis. Iam hæc succincte conferamus. Iudicia populi Israeletici erant dei iudicia, & secundum præscripta uerbi dei omnia decernebantur. Cuius diuinæ legis interpretes erant sacerdotes et prophetae: iudices uero illius electi erant et magistri ex singulis tribubus in cunctis ciuitatibus: nisi quid natum esset ambigui. Tunc enim res Hierosolymam deferebatur ad sacerdotes et iudicem, qui in illo tempore præsiderent, qui pariter sententiam ferebant. Nec ulli phas erat eorum sententiam aspernari atque reiicere. Quisquis enim hoc fecisset, illi capitale erat. Et hoc modo se habebant iudices in aliis ciuitatibus præterquam in Hierusalem: ubi omne iudicium commisit rex Iosaphat, coniunctim sacerdotibus, leuitis, et principibus familiarum. Quòd si re-
ges

DE POTESTATE

ges & principes erant iudices legis diuinæ, & earum rerum, quæ per uerbū dei præscribuntur, cuius neq; authores erant, neq; doctores: quanto possunt magis iudices esse omnium rerū, quæ per humanas leges sanciantur?

2. Par. 29.

His accedit quod est. 2. Paralip. 29. In ipso anno et mēse primo regni sui aperuit Ezechias ualuas domus domini, & instaurauit eas, adduxitq; sacerdotes atq; leuitas, & congregauit eos in plateam orientalem, dixitq; ad eos: Audite me leuitæ, & sanctificamini, mundate domum domini dei patrum uestrorum, & auferte omnem immunditiam de sanctuario. Et postea: Congregauerunt fratres suos, & sanctificati sunt, & ingressi sunt iuxta mandatum regis & imperium domini, ut expiarent domum dei: sacerdotes quoq; ingressi templum domini, ut sanctificarent illud, extulerunt, &c.

Et po-

Et postea . Pro omni quippe Israel
præceperat rex, ut holocaustum fieret
pro peccato . Constituit quoq; leuitas
in domo domini cum Cymbalis &
Psalteriis, & Citharis, secundum dis-
positionem Dauid regis, & Gad uide-
tis, & Nathan prophetae . Siquidem
domini præceptum fuit per manum
prophetarum eius : Steteruntq; leuitæ
tenentes organa Dauid, & sacerdotes
tubas, & iussit Ezechias, ut offerrent
holocausta super altare, &c. Et postea:
Præcepitq; Ezechias & principes leui-
tis, ut laudarent dominum sermoni-
bus Dauid & Asaph uidentis : qui lau-
dauerunt deum magna letitia, & incur-
uato genu adorauerunt . Ezechias au-
tem etiam hæc addidit : Implestis ma-
nus uestras domino, accedite & offer-
te uictimas et laudes in domo domini.
Obtulit ergo uniuersa multitudo, &c.
Cum sacerdotes in templo & in fan-

DE POTESTATE

2. Par. 30.

Et uario omnia facerent secundum iussum regum & principum, & eis obtemperarent in offerendis uictimis, in mūdatione domus dei & sanctuarii, in orationibus quæ in templo fiebant: uideretur regum & principum esse in huiusmodi imperare sacerdotibus: sacerdotum contra, regibus obtemperare. **I T E M** Misit quoque Ezechias ad omnem Israel & Iudam, scripsitque epistolas ad Ephraim & Manassen, ut uenirent ad domum domini in Hierusalem, & facerēt phase domino deo Israel. Inito ergo consilio regis & principum, & uniuersi cetus Hierusalem, decreuerunt, ut facerent phase mense secundo. Et postea. Perrexeruntq; cursores cum epistolis, ex regis imperio & principum eius, in uniuersum Israel et Iudā, iuxta id quod rex iusserat, prædicantes: Filii Israel reuertimini, &c. Et postea: In Iuda
uc-

uero facta est manus domini, ut daret
eis cor unum, ut facerent iuxta præce-
ptum regis & principum, uerbum do-
mini. Congregatiq; sunt in Hierusa-
lem populi multi, ut facerent solem-
nitatem azimorum in mense secundo:
Et surgentes destruxerunt altaria, quæ
erant in Hierusalem, atq; uniuersa, in
quibus idolis adolebatur incensum,
subuertentes, proiecerunt in torrentē
Cedron. Ad regis imperium factum
est Phase & solemnitas azimorum.

Deinde. 2. Paralipo. 31. sunt quæ se- 2. Par. 31.
quuntur. Ezechias autem constituit
turmas sacerdotales & leuiticas, per
diuisiones suas unumquemq; in offi-
cio proprio tam sacerdotum uidelicet
quàm leuitarum ad holocausta & pa-
cifica, ut ministrarent & confiterentur,
canerentq; in portis domini castrorū.
Et postea. Præcepit etiam Ezechias
populo habitantium Hierusalem, ut

h ii darent

DE POTESTATE

darent partes sacerdotibus & leuitis, ut possent uacare legi domini. Et postea: Præcepit igitur Ezechias, ut præpararent horrea in domo domini: Quod cum fecissent, intulerunt tam primitias quàm decimas, & quæcunq; uouerant fideliter. Fuit autem præfectus Chonenias leuita, & Semei frater eius secundus, post quem Ichiel, & Azarias, & Naath, & Asael, & Hierimoth, Iozabad quoq; & Eliel, & Iesmachias, & Maath, & Bauaias prepositi, sub manibus Chonenia, & Semei fratris eius, ex imperio Ezechia regis, & Asarie pōtificis domus domini, ad quos omnia pertinebant. Et postea: Fecit ergo Ezechias uniuersa, quæ diximus in omni Iuda, operatusq; est bonum & rectum & uerum coram domino deo suo, in uniuersa cultura ministerii domus domini, iuxta legem & ceremonias: uolens requirere deum suum
in toto

in toto corde suo, fecitq; & prosperatus est. Ecce ut bonus rex sacerdotibus & leuitis officia impartitus fuerit, de decimis & primitiis præscripserit, et quæ ad sacerdotum officia uel iura spectabāt, etiam in cultura ministerii domus dei, ad ipsius iussam et imperium, fiebant. Postremo. 1. Mach. 10. scribitur. Alexander rex scribit Ionathæ dicens, Nunc constituimus te hodie summum sacerdotem gentis tuæ, et ut amicus uoceris regis, &c. Similiter et Demetrius statuit Simoni summum sacerdotium. Constituit etiam Alchium sacerdotem. Et Antiochus primo Iasoni summum sacerdotium confererebat, postea (illo submoto) in Menelaum transferebat sacerdotium: deinde quoq; illo amoto, Lysymachum præfecit. Sic semper ad principes pertinebat summi sacerdotii collatio et translatio, siue quando non creaban-

1. Mac. 10

1. Mac. 14

1. Mac. 7.

DE POTESTATE

tur, sed nascebantur sacerdotes, ut ætate Salomonis: siue quando suffragio petebantur, ut horum principum tempore. Nunc contra, summi sacerdotes regna et imperia se posse conferre aiunt, quibus uisum est: quod nec in ueteri, nec in nouo testamento eos fecisse, aut auditum est unquam, aut lectum. Atq; hanc regum potestatem in nouo testamento legimus confirmatam. Sic enim refert Matth. Accesserunt ad Petrum qui didrachma accipiebant. Petro autem dixit **CHRISTVS**: Reges terræ, à quibus accipiunt tributum? &c. Vt non scandalizemus eos, uade ad mare, et mitte hamum: et eum piscem, qui primus ascenderit, tolle: et aperto ore eius, inuenies statherem: illum sumens da eis pro me et te. Annon docuit hoc exemplo **CHRISTVS** uenerandam regum potestatem: quibus reipublicæ præsidētibus

Mat. 17.

tibus etiam tributum atq; uectigal dari debeat? ut qui singulorum curam agit, etiam impensæ sollicitudinis accipiat hostimentum? Quemadmodum etiam scribitur: Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari. Et IESVS Pilato respondit: Non haberes potestatem ullam aduersum me, nisi tibi datum esset desuper. Deniq; reges gētium dominantur eorum, & qui maiores sunt, potestatem exercēt in eos. In eandem sententiam scribit diuus Paulus: Omnis anima (inquiens) potestatibus supereminētibus subdita sit. Nam principes non terrori sunt bene agētibus, sed male: non enim frustra gladium gestant. Et ibi glossa communis gladium interpretatur, potestatem iudiciariam. Et ibidem: Qui potestati resistit, dei ordinationi resistit. Itaq; qui uel ui uel dolo potestati resistit, id est, homini (inquit glossa) habenti potestatem

Mat. 22.

Io. 19.

Mat. 20.

Rom. 13.

DE POTESTATE

statem in tributo & huiusmodi: dei ordinationi planè resistit. Hic paulisper immorandum censeo, & accurate expendendum locum hūc, qui mirum in modum confirmat regiam et ciuilem potestatem, cui omnes subesse iubet. Neq; Petrum excipit, neq; Paulum, nullum sacerdotem, nullum Episcopum, non Cardinalem, non Patriarcham, non Papam, deniq; neminem prorsus: nisi si quis sibi damnationem acquirere uelit. Quòd si cui non hæc de ciuili magistratu dicta uideantur: is primum cogitet, quòd sublimiorem potestatem sacerdotibus fugiendam docuit CHRISTVS. Deinde quòd eos, de quibus hic loquitur, principes appellat: & timendos esse docet male operantibus. Principis autem uocabulum non solet in scripturis in nouo præsertim testamento de sacerdotibus dici: nisi quippiam adda-

addatur, ut princeps sacerdotum, princeps Synagoga, princeps uerbi, aut aliquid huiusmodi. Et timendum docuit CHRISTVS deum, qui postquam occiderit corpus, potestatem habet animam mittendi in gehennam ignis. Timendus etiam est rex male operantibus, quos suo coercet gladio. Sacerdotes autem & uerbi ministri in euangelicis literis peccantes arguunt, resipiscences coniolantur. Ceterum iudiciariam potestatem, forum & penarum exactionem non tribuunt eis euangelicæ & apostolicæ literæ. Iam quod sequitur, Non sine causa gladium portat, quis de apostolorum successoribus interpretetur? An illos circumstrebebant lictores, gladios ac fascis gestantes? Non sunt episcoporum arma gladius & fascis, sed pedum et mitra. Postremum, illis magistratibus de quibus hic loquitur Paulus, tributum

Mat. 10.

Sword off

Roy offir

DE POTESTATE

rum præstandum admonuit. At Cæsari tributum soluebant, non pontifici. Multis quoq; aliis argumentis colligi potest, hunc locum de ciuili magistratu interpretandum, cui omnem animam subiiciendam uoluit, etiam summos sacerdotes. Et hanc interpretationem magno consensu confirmat CHRISTI & apostolorum cum uita, tum doctrina: qui nunquam ciuilem magistratum non agnoscebant, ubi contra deum nihil imperaret. Huic etiam interpretationi suffragantur uetustissimi quiq; & probatissimi auctores. Inter quos est Origines super eundem locum Pauli. Iudices mundi (inquit) partem maximam dei legis implent. Omnia enim crimina quæ uindictari uult deus, non per Antistites & principes ecclesiarum, sed per mundi iudices uoluit uindictari. Et hoc sciens Paulus recte eum ministrum dei nominat,

minat, & iudicem in eum, qui quod malum est, agit. Et Augustinus contra epistolam Parmeniani li. i. Propter quid ergo gladium portat, qui dictus est minister dei, uindex in iram eis, qui male agunt? Nisi forte (quem admodum nonnulli eorum sane imperitissimi hoc intelligere solent) de honoribus ecclesiasticis dictum esse contenderis: ut gladius intelligatur uindicta spiritualis, qui excommunicationem operatur. Cum prouidentissimus apostolus consequenti con-
textione lectionis satis aperiat, quid loquatur. Ille quippe addidit. Propter hoc enim & tributa præstatis. Ac deinde subiunxit: Reddite omnibus debita: cui tributum, tributum: cui uectigal, uectigal: cui honorem, honorem: cui timorem, timorem. Et Theophilactus enarrans hunc locum ad Romanos, Omnis anima potestatibus sub-

DE POTESTATE

sublimioribus subdita sit, sic habet: Vniuersos erudit: siue sacerdos sit ille, siue monachus, siue apostolus: ut se principibus subdant. Et uix quisquā aliter interpretatur hunc locum, nisi qui uel ipsi pontifices sunt, uel ex pontificibus pendent, in quorum gratiam omnia deprauant: & scripturas trahūt inuitas & repugnantes. Sed alia scripturarum loca huc spectantia iam conferamus. Porro ad Timotheum Paulus scribens, iubet orare & deprecari pro Regibus & omnibus in eminentia constitutis: ut sub eis placide & quiete uiuatur. Sic Hieremias iussit orare pro salute Nabugodonosor, & filiorum eius. Deniq; primæ Petri. 2. sic habetur: Subditi estote cuius humanæ creaturæ: ubi glossa habet, cōstitutæ scilicet in principatu. Et sequitur in eodē textu, Siue regi tanquā præcellenti, siue præsilibus, ut qui per eum mittantur

1. Tim. 3.

Baruch. 1.

1. Petr. 2.

rur ad uindictam : quia sic est uoluntas
 dei . Addit glossa communis , scilicet
 ut his obediatur , siue boni siue mali
 sint . Quod si regia potestas huiusmo-
 di in ueteri testamento toties com-
 probata , etiam in noua lege gratia re-
 cipiatur et confirmetur , ac in regum
 persona dominium , authoritas , præ-
 minentia , dignitas , uindicta , atq; co-
 erctio probetur , in clericorum autem
 persona improbetur : annon una ea-
 demq; lege , quod apostolis et episco-
 pis ademptum est , ipsis terræ regibus
 tributum apparet ? Apostolis dicitur :
 Ite et prædicate euāgelium omni cre-
 aturæ , Pasce oues meas : Et quorum
 remiseritis peccata , remittuntur eis :
 Deniq; uerbum ministrent , sed inte-
 rim non detrectent principum subie-
 ctionem , et reddant quæ sunt Cæsaris
 Cæsari , et quæ sunt dei deo . Sed dix-
 rit hic aliquis , datam regibus potesta-
 tem

Mar. ultri.

Io. ultim.

Ioan. 20.

Mat. 22.

DE POTESTATE

tem etiam si prædicta testentur: tamen non ostendunt omnimodam potestatem datam esse Regibus. Ideoq; ex his scripturis nihil probari, cur ecclesiasticarum rerum potestatem, regibus et principibus permissam esse fateamur. Sed uideamus primum, quatenus ipse genuinus scripturarum sensus largitur: Deinde quatenus usus et exercitium in ueteri hominū et laudata simplicitate confirmauit. Et certe in scripturis, regum authoritatem stabilimus, quod supra ostensum est: uidelicet quia male agentibus terrori sunt, quoniam gladium gestant. In his scripturis indefinite enunciatis, non potest alius esse sensus, quàm ut quicumq;, quandocunq;, aut quomodocunq; male egerit: huic sit terrori regius gladius. Neque conuenit, ut dicamus, si male uersatus quis sit in re minima, ultio sit: si in maxima, nulla sit: et ut in rerum

rerum obseruatione humanarum diligentia sit regum, in diuinarum non sit: et quod de omnibus in uniuersum dicatur, adhibita distinctione ad certos applicemus. Scriptura omnibus loquitur, de omnibus intelligit, et in uerbis illis male agere nullum certum crimen aut causam definit: sed quacunque ratione malum agatur, adesse uult regiam potestatem, quæ iudicet, quæ coerceat, quæ pœnam infligat, quæ præsit semper in ædificationem: uidelicet ut reponatur, quod collapsum est: et ut qui bonis negotiū facessentes scandalizant, iuxta Paulum abscindantur, quoniam alios conturbant. Itaque Gregorius in registro, libro tertio, in epistola ad Mauritiū Augustum inquit: Dominus meus fuisti, quando adhuc dominus omnium non eras. Ecce per me seruum ultimum suum et uestrū respondebit **CHRISTVS**, dicens:

Ego

Gal. 5.
Greg. ad
Mau August.
li. 3.
epist. 61.

DE POTESTATE

Ego te de notario comitem excubitorum, de comite Casarem, de Casare imperatorem: non solum hoc, sed etiam patrem imperatorum feci. Sacerdotes meos tuæ manui commisi, & tu à seruitio meo milites tuos subtrahis? Ego quidem iussioni subiectus uestræ, legem uestram per diuersas terrarum partes transmitti feci. Et quia lex ipsa omnipotenti deo minime concordet, ecce per suggestionis meæ paginam serenissimis dominis nunciaui. Vtrobique ergo quæ debui, exolui: qui & imperatori obedientiam præbui, & pro deo quod sensi, minime tacui. Et in alia epistola sequenti ad Theodorum medicum scripta, hanc habet sententiam. Valde mihi durum uidetur, ut ab eius seruitio imperator milites suos subtrahat, qui & ei omnia tribuit, & dominari eum non solum militibus, sed etiam sacerdoti-

Greg. ad
Theodo.
epist. 64.

dotibus concessit. Ad hæc pertinent
etiam, quæ scripsit diuus Augustinus,

Augu. ad
Bonifaciu

cuius epistola extat in hæc uerba:

Quicumq; autem legibus imperato-
ris, quæ pro dei ueritate feruntur, ob-
temperare non uult: acquirit grande
supplicium. Nam & temporibus pro-
phetarum, omnes reges, qui in popu-
lo dei non prohibuerunt, nec euer-
runt, quæ contra dei præcepta fuerant
instituta: culpantur. Et qui prohibue-
runt, super aliorum merita laudantur.
Et rex Nabugodonosor, cum seruus
esset idolorum, constituit sacrilegam
legem, ut simulachrum adoraretur.

Dan. 3.

Sed eius impiæ constitutioni, qui obe-
dire noluerunt: pie fideliterq; fece-
runt. Idem tamen Rex diuino corre-
ctus miraculo, piam & laudabilem le-
gem pro ueritate constituit, ut quicūq;
diceret blasphemiam in deum uerum
Sidrac, Misac, & Abdenago, cū do-
i mo

DE POTESTATE

mo sua penitus interiret. Et postea :

Quomodo ergo reges domino seruiunt in timore, nisi ea quæ contra iussa domini fiunt, religiosa seueritate prohibendo atq; plectendo? Aliter enim seruit, quia homo est, aliter quia etiã & rex est. Quia homo est, ei seruit uiuendo fideliter: quia uero etiam rex est, seruit leges iusta præcipientes, & contraria prohibentes, conuenienti uigore sanciendo. Sicut seruiuit Ezechias lucos & templa idolorum, & illa excelsa, quæ contra præcepta dei fuerant constructa, destruendo. Sicut seruiuit Iosias, talia & ipse faciendo. Sicut seruiuit rex Niniuitarum, uniuersam ciuitatem ad placandum dominũ compellendo. Sicut seruiuit Darius, idolum frangendum in potestatem Danieli dando, & inimicos eius leonibus ingerendo. Sicut seruiuit Nabugodonosor, de quo iam diximus, omnes
in re-

4. Re. 18.

4. Re. 22.

Ionæ. 3.

Dani. 14.

Dan. 3.

in regno suo positos à blasphemando deo, lege terribili prohibendo. In hoc ergo seruiunt domino reges, in quantum sunt reges: cum ea faciunt ad seruiendum illi, quæ non possunt facere, nisi reges. Et postea: Neq; enim & apostolus Paulus uitæ suæ transitorie consulebat, sed ecclesiæ dei: quando contra illos, qui eum occidere cōspirauerant, consilium eorum tribuno ut proderetur, effecit. Vnde factum est, ut eum ad locum, quo fuerat perducendus, deduceret miles armatus, ne illorum pateretur insidias. Romanas etiam leges implorare minime dubitauit, ciuem Romanum se esse proclamans: quos tunc affligi uerberibus nō licebat. Itemq; ne Iudæis eum interimere cupientibus traderetur, Cæsaris poposcit auxilium, Romani quidem principis sed non Christiani. Vbi satis ostendit, quid facere deberent postea

Act. 21.

Act. 25.

DE POTESTATE

CHRISTI dispensatores, quādo imperatores Christianos, periclitante ecclesia, reperirent. Et postea : Si autem priuatim quæ nobis sufficiant, possidemus : non sunt illa nostra sed pauperum, quorum procuracionem quodammodo gerimus, non proprietatē nobis usurpatione damnabili uendicamus. Et in eandem sententiam facit quod alibi scripsit Augustinus, contra Cresconium lib. tertio. In hoc enim reges, sicut eis diuinitus præcipitur, deo seruiunt, in quantum reges sunt : si in suo regno bona iubeant, mala prohibeant, non solum quæ pertinent ad humanam societatem, uerumetiam quæ ad diuinam religionem. Frustra, dicis, relinquer libero arbitrio. Cur enim non in homicidiis & in stupris, & in quibuscunq; aliis facinoribus, & flagitiis libero te arbitrio dimittendum esse proclamas? quæ tamen omnia iustis

Aug. con.
Cresconi,
l. 3. ca. 51.

stis legibus comprimi utilissimum ac saluberrimum est. Et idem Augustinus alibi testatur, regum esse proprium administrare iustitiam, & liberare de manu calumniatorum vi oppressos.

Porro autem idem confirmat sanctus

Thomas de regimine principum li. 1.

cap. 12. Hoc officium rex se suscepisse cognoscat: ut sit in regno, sicut in

corpore anima, & sicut deus in mun-

do. Quæ si diligenter recogitet in al-

tero: in se iustitiæ Zelus accenditur,

dum considerat ad hoc se positum, ut

loco dei iudicium exerceat in regno:

ex altero uero mansuetudinis & cle-

mentiae lenitatem acquirit, dum repu-

rat singulos, qui suo subsunt regimini,

sicut propria membra. Adstipulatur

quoq; quod in Quadruo legitur ec-

clesiæ. Ipsis principibus à CHRISTO

ecclesia dei est commissa, ut eam tue-

antur & defendât: & siue augeatur pax

i iii & dis-

Thomas
de regi-
mine
prin.

Quadru.
ecclesiæ.

DE P O T E S T A T E

& disciplina ecclesiæ, siue soluatur, ille ab eis rationem exiget, qui ipsorū potestati suam ecclesiam credidit. Cognoscant ergo principes sæculi deo se debere rationem reddere propter ecclesiam, quam à C H R I S T O tuendam suscipiunt. Et Isidorus de regum cura et authoritate scribit in hunc modum:

Isidorus.

Qui intra ecclesiam positi contra fidē et disciplinam agunt, rigore principū terreantur: ipsamq; disciplinam, quā ecclesiæ humilitas exercere non præualet, ceruicibus superborum potestas principalis imponat, et ut uenerationē mereatur, uirtutem potestatis impartiat. Et alio in loco. Cognoscunt (inquit) principes sæculares se deo debere reddere rationem propter ecclesiam, quam à deo tuendam suscipiunt. Atq; hæc regum cura præcipua & peculiaris uidetur: quam in se suscepisse Cōstantinum historia tripartita cōmemo-

Trip. hist.
li. 3. ca. 7.

memorat, ubi habentur, quæ sequuntur: Victor Constantinus pius, episcopus in Tyrriorum urbe collectis.

Ego quidem ignoro, quæ uestro consilio turbulenter atq; cum tempestate decreta sunt. Apparet enim quòd cū quadam tumultuosa indiscipline ueritas est oppressa. Vobis quippe nō considerantibus, quæ placeant deo, propter iurgia, quæ contra proximos uestros habetis, & uota uestra inuincibilia esse contenditis. Sed erit opus diuina prouidentia, quatenus & hæc contentio aperte deprehensa possit euacuari, atq; nobis palam fieri: si quid illic conuenientes, sine qualibet gratia, aut inimicitiarum causa gessistis.

Quapropter cum omni festinatione uos omnes ad meam reuerētiam uolo concurrere, quatenus gestorum apud uos integritatem per uos ipsos possitis ostendere. Verum qua gratia hæc scri-

DE POTESTATE

pferim uobis, uosq; ad me literis euo-
 cauerim, per ea quæ sequuntur, agnos-
 cetis. Pergenti iam mihi ad cognomi-
 nis nostri felicissimæ patriæ ciuitatem,
 dum essem consensurus equum, re-
 pente Athanasius episcopus in media
 platea, cum quibusdam sacerdotibus,
 quos circum se habebat, sic inopinate
 nos adiit, ut nobis daretur subitæ cu-
 iusdam formidinis causa. Testis enim
 est deus mihi, inspector omniū: quo-
 niam neq; cognoscere eum, quis esset
 prima frōte præualui, nisi quidam no-
 strorum, & quis esset, & quam pertu-
 lisset iniuriam tum narrasset. Et ego
 quidem neq; confabulatus sum cum
 eo illo tempore, nec aliqua locutione
 participatus. Dumq; ille se audiri de-
 posceret, ego uero refutarem, & penè
 repelli cum præciperem: cum maiori
 fiducia, nihil aliud à nobis quàm ue-
 strum postulauit aduentum, ut uobis
 præ-

præsentibus, quæ passus est necessario possit suis gemitibus explanare. Vnde quia rationabile mihi uidetur, & temporibus oportunum, scribi uobis libentius, hæc præcepi: ut omnes, quicunque apud Tyrum consilium celebrastis, indefinenter & expedite ad nostræ præsentiam mansuetudinis concurrere festinetis, ipsis operibus ostensuri puritatem & rectitudinem uestri iudicii coram me: uidelicet quem dei ministrum proprium neq; uos abnegabitis. Igitur ubique pacificatur dei nomen, & integre benedicatur per meam in deo culturam, etiam apud ipsos barbaros, qui ueritatem hactenus ignorabant. Certum namq; est, quia qui ueritatem ignorat, neq; deum scire potest. Veruntamen, sicuti prædictum est, etiam barbari per me fidelem ministrum recognouerunt, deum metuere didicerunt: quem utiq; protecto-

DE POTESTATE

rectorem meum, ubiq; ac prouisorē
ipsis operibus ostensum est. Vnde
præcipue etiam deum sciunt: & illi
quidem propter nostrum timorē re-
uerentur deum, uos autem qui sancta
mysteria eius clementiæ proferre ui-
demini, non dicam custodire: uos in-
quam nihil aliud agitis, nisi quæ ad cō-
tentionem noscuntur & odia pertine-
re: & (ut absolute dicam) quæ ad hu-
mani generis tendere uidentur interi-
tum. Sed festinate, sicuti dixi, ad nos
continuo uenire, scientes quoniam o-
mni uirtute agere conabor, quatenus
quæ in dei lege sunt, ea præcipue sine
aliqua titubatione seruentur, quibus
utiq; neq; uituperatio, neq; mala su-
spitio poterit implicari, dispersis ubiq;
ac palam contritis, & penitus externi-
natis sacratiss. legis inimicis: qui sub
sthemate sancti nominis blasphemias
uarias ac diuersas nutriunt. Porro au-
tem:

tem: Iustinianus Romanorum imperator nihil fere prætermisit legibus cauere, quod ad diuinorum pietatē pertineret. Itaq; de fide & hereticis, de sacrosanctis ecclesiis, de episcopis et clericis, de monachis & nuptiis, & omnibus illis causis specialiter statuit: quæ hodie à regum iurisdictione distinguuntur, & ecclesiasticæ potestatis cumulum faciunt. Quod certe idem Iustinianus non fecisset, sine maiorum suorum exemplo, & nisi id sui muneris fuisse persuasissimum habuisset.

In Anglia uero conatos fuisse principes suum sibi ius & primam in omnibus authoritatem conseruare, & legibus id sibi prospexisse, testantur quâ plurima. Primum quod de appellationibus statutum reperitur in hunc modum. Appellationes si emerferint, ab archidiacono debent procedere ad episcopum, ab ipso ad archiepiscopū:
& si

Quomodo regibus Angliæ competit authoritas in rebus diuinis.

DE POTESTATE

et si archiepiscopus defuerit in iustitia exhibenda, postremo ad regem est perueniendum, ut præcepto ipsius in curia archiepiscopi controuersia terminetur: ita quòd non debet ulterius procedere absq; assensu regis. Et alibi, Archiepiscopis, episcopis, et personis regni non licet exire de regno, absque licentia regis. Et si exire uoluerint, et regi placuerit: asscurabunt, quòd nec eundo, nec in moram faciendo perquirent malum uel damnum regi uel regno. Præterea uero Turstanus electus Eboracensis archiepiscopus, à rege licentiam obtinuit eundi ad concilium à Calixto institutum, interposita tamen fide, ut benedictionem Episcopalem à papa non reciperet. Quòd si fidem interposuit, ne à papa benedictionem acciperet: annon liquet illum existimasse regiæ potestatis præminentiam, in conseruandis regni libertatibus,

tatibus, papa superiorem fuisse: quæ sacramenti religione episcopum astringere potuit, ne pontificis iurisdictionem in recipienda benedictione, quod certe inferior in superiorem non posset exequi, admitteret? Et si in exemplis uersari libet, constabit planè, reges Angliæ imperatoriis priuilegiis regnum moderantes, curam sibi assumpsisse: ut de sacrorum & spirituum obseruatione populo præscriberent. Inter quos quidam Canutus diligentiss. & præstantiss. munus suum in ea parte obiit, ac leges dedit huiusmodi, quæ sequuntur.

Canutus
rex Angliæ.

PECUNIA sepulturæ iustum est, ut aperta terra reddatur. Si aliquod corpus à sua parochia deferatur in aliam, pecunia sepulturæ eius iure in eam ecclesiam pertinebit. Omnes rectitudines, & sanctæ dei ceremoniæ (sicut omnibus opus est) obseruentur. Die domi-

DE POTESTATE

dominica publica mercimonia, uel placitationum conuenta, uenationes, & huiusmodi acta sæcularia, exerceri prohibemus. Quicumq; Christianus curam impendet ad percæptionē corporis dominici, ter saltem in anno: ut non hoc ad iudicium sed ad remedium salutare manducet. Si minister altaris hominem occidat, uel malis actibus ultra modum se ingesserit: ordine simul & dignitate priuetur. Si mulier uiuēte marito, fecerit adulterium, & manifestetur: sit ad dedecus sæculi, perdat aures & nasum. Sit omnis uidua sine marito duodecim mensibus: & si maritauerit, perdat dotem.

Ethel-
dredus
Rex,

SED ET aliquot leges à rege Etheldredo institutas legimus, quæ sequuntur. Videlicet unus deus super omnia diligatur & honoretur. Et ut omnes suo regi pareant, sicut antecessores sui melius fecerunt: & cum eo pariter regnum

gnum defendant. Et constituit, dei misericordiam & auxilium inuocare ieiuniis, elemosynis, confessione, & abstinentia: ut omnis præsbyter eat cū populo suo, ad processionem tribus diebus nudis pedibus, & cantet triginta missas.

SANCIVIT præterea rex Edgarus has leges. Ut decimæ reddantur matri ecclesiæ. Ut solemne diei domini celebretur ab hora nona sabbati, usq; ad lucidum diei lunæ. Ut omnis alia festiuitas celebretur, sicut de sacerdote nunciatur.

Edgarus
Rex.

SED ET rex Edmundus congregavit magnam synodum, dei ordinis & sæculi apud London in sancto paschate: cui interfuerunt Odo & Wlstanus archiepiscopus, & alii complures episcopi. Qui perquirens de consilio animarum eorū, qui ei subiecti sunt, ita statuit. In primis, ut sanctis ordinibus

Edmundus
Rex.

DE POTESTATE

bus erecti, qui plæbem dei docere debent, lumen uitæ & castitatem teneant secundum ordinem suum : uel sint eo digni, quod dictum est in canone . Decimas præcipimus si quis dare noluerit excommunicatus sit. Qui cum nunna, uel sanctimoniali fornicetur, emendetur sicut homicida . Qui falsum iurabunt, sint in æternū à dei consortio segregati.

Adelstanus rex.

REX ITEM Adelstanus constitutiones quasdam, circa res ecclesiasticas promulgauit, uidelicet ut omnis homo reddat deo decimas, prout Iacob dixit, cunctorum quæ dederis mihi, decimas offeram tibi : Et dominus dicit in euangelio, Omni habenti dabitur & abundabit . De sortilegiis & sortem dantibus si hominem occidant, uitæ suæ culpa adiudicentur.

Gen. 28.
Mat. 25.

Iue Rex.

EXTANT etiam leges per Iue regē V Vestfaxonum latæ, quæ res spirituales

ales attingere uidentur. Sunt autem in hanc formam æditæ. Ego Iuc dei gratia rex V Vestfaxonū, sollicitus de salute animarum, & de statu regni mei, constituo rectum coniugium & iusta iudicia. Vt ministri dei rectam disciplinæ sanctæ regulam custodiant. Si feruus operetur die dominico per mādātum heri, sit liber. Puer intra triginta noctes baptizetur, sub pœna triginta solidorum. Si quis in ecclesia pugnet: centum & uiginti solidos emendet. Si quis corā episcopo testimonium suum aut uadum mentiatur: triginta solidis emendet. Atq; idem rex abbati & conuentui de Glasconia concessit, ut horum dispositione finiantur omnes causæ: de homicidiis, sacrilegiis, ueneficiis, furtis, rapinis, In dispositione ecclesiarum, in ordinatione clericorū, in omnibus iudiciariis examinationibus. Prohibuit etiā interdictione apo-

DE POTESTATE

stolorum Petri & Pauli, ac omnium
sanctorum, ne intra iurisdictionem il-
lius monasterii episcopus cathedram
episcopalem sibi statuat.

Aluredus
Rex.

PORRO autem magnam autho-
ritatem in res ecclesiasticas reges An-
glia antiquitus habuisse sanctiones il-
lae regis Aluredi manifeste declarant.
Ille autem has leges constituit, uideli-
cet: ut si quis fornicetur cum uxore
aliena, reddat marito in emendationē
triginta solidos. Si quis in quadrage-
sima sanctū uelum in publico siue re-
cto deponat: emendet triginta solidis.
Ut Christiani deum diligant, & paga-
nismo renuncient. Si quis Christiani-
tatem mutet, & paganismum sequa-
tur: reddat uitam. Si quis ordinatus in
sacris furetur, uel periuretur, emendet.
Si presbyter ad rectum terminū san-
ctum crisma non perquirat, uel bap-
tismum perneget, ei cui necesse erit:
reddat

reddat uitam. Si duo fratres uel cognati cum una aliqua fornicentur, emendent.

HANC quidem ecclesiasticam potestatem non solum regibus Angliæ non denegasse, sed dedisse etiam atq; adeo propriam regum esse in regnis suis confessos fuisse quosdam retro pontifices Romanos, epistola quædā Elutherii Lucio regi Britannorum in hanc formam scripta testatur. Elutherius Lucio Britannorum regi benedictionem in CHRISTO. Petiistis à nobis leges Romanas & Cæsaris uobis transmitti, quibus in regno Britannia uti uoluistis. Leges Romanas & Cæsaris semper reprobare possumus, legem dei nequaquam. Suscepisti enim miseratione diuina in Regno Britannia legem & fidem CHRISTI: habetis penes uos in regno utranq; paginam: ex illis dei gratia per consilium

Elutherii
pape epist.
Lucio Regi
Britan.

DE P O T E S T A T E

Vicarium
dei regem
appellat.

regni uestri sume legem, & per illam
dei patientia uestrum rege Britannia
regnum. Vicarius uero dei estis in re-
gno illo iuxta Psalmistam, Domini
est terra, &c.

A D H A E C ex libro de gestis pon-
tificum Dunelmen, euidenter con-
stat, reges Anglię magna usus esse po-
testate in ordinatione episcoporum.
Habetur enim eodem in libro: Iu-
bente rege Osuvin, Ceddam Eborac-
cen ecclesię episcopum ordinatum
esse. Et quod Rex Egfridus fecerat
uenerabilem Cuthbertum ordinari
Episcopu Dunelmen. Quodq; Ed-
mundus prębyter miraculosa Cuth-
berti uoce nominatus, multo cū ho-
nore ad Regem Knut deducitur, Cu-
ius electioni & ipse cōgaudens, solē-
niter eum ordinari pręcepit.

E X M A T T H A E O pręterea parisi-
en liquido constat regum in episcopis
inuesti-

inuestiendis authoritas . Refert enim regem Henricum dedisse archiepiscopatum Cantuarienſem, Radulpho tunc Londonſi episcopo, & illum per annulum & baculum inuestiuisse . Idemq; rex (ut scribit idem Matthæus) dedit Episcopatum Vinton . Guiljelmo Gifford , & continuo de possessionibus cunctis ad episcopatum pertinenſem, tam fratrisans , quàm patrisans illum inuestiuit : non obstante statuto Urbani Roma . Pontif. sub ecclesiasticis censuris prohibentis , ne aliquis clericorum de manu principum aut aliorum laicorum ecclesiasticas dignitates recipiat . Innumera huius rei exempla memorię prodita sunt per eos, qui gesta Anglorum scripsere . Quod si quis cauillari uelit, leges illas, quas ab antiquioribus Anglię regibus circa res ecclesiasticas conditas fuisse recensuimus , temporalem authoritatem non

DE POTESTATE

spiritualem præ se ferre : sciat is Lyn-
 vvod super constitutiones prouincia-
 les nobiscum consentire in his uerbis.
 Ea (inquit Linvvod) sunt mere spiri-
 tualia, quæ non sunt mixta cum aliquo
 temporali, ut puta fornicatio, adulte-
 rium, baptisma, stuprum, hæresis, &
 huiusmodi. Secundum autem præfa-
 tæ Elutherii ad Lucium regem episto-
 læ sententiam : Etiam V Vilhelmus
 rex Angliæ, ille uidelicet Normānus,
 qui bello regni iure potitus est, quum
 ut locum uictoriæ celebrem faceret
 posteris, in eodem monasterium con-
 strueret ad perpetuam & piā animæ
 suæ memoriam, & literas foundationis
 eo tenore concæpit, ut ostenderet pla-
 nè supremam & spiritualium & tem-
 poralium potestatem in principe resi-
 dere: Sunt autem literæ ad hunc teno-
 rem : In nomine sanctæ & indiuiduæ
 trinitatis. Ego Guilielmus dei gratia
 rex

Rex Anglorum, notum facio omnibus, tam posteris quàm præsentibus, archiepiscopis, episcopis, abbatibus, comitibus, baronibus, & omnibus fidelibus Franciæ & Angliæ: quòd cum in Angliam uenissem contra hostes meos, qui mihi regnum Angliæ iniuste conabantur auferre, in præcinctu belli iam armatus, coram baronibus & militibus meis cum fauore omniū, ad eorum corda corroboranda uotū feci, ecclesiam quandam ad honorem dei construere pro communi salute, si per gratiam possemus obtinere uictoriam. Quam quum essemus adepti, uotum deo persoluens, in honorem sanctæ trinitatis, & beati Martini confessoris CHRISTI, ecclesiam construxi, pro salute animæ meæ, & antecessoris mei regis EDVARDI, & uxoris meæ Matildis reginæ, & successorum meorum in regno, pro salute

Litere
VVill. regis An-
gliæ de
fundatio.
Mon. de
bello.

k. iiii. om-

DE P O T E S T A T E

omnium, quorum labore & auxilio regnum obtinui, & illorum maxime qui in illo bello occubuerunt. Et quia in hoc loco, ubi sic constructa est ecclesia, Deus mihi uictoriam in bello præstitit: ob uictoriæ memoriam, ipsum locum bellum appellari uolui: Huic igitur ecclesiæ Martini de bello, hanc in primis regali authoritate concedo libertatem: ut habeant curiam suam per omnia, & regiam libertatē & cōsuetudinem tractandi de suis rebus uel negociis, & iustitiam per se tenendam. Sitq; libera & quieta imperpetuum ab omni subiectione episcoporum, & quarumlibet personarum dominatione, sicut ecclesia C H R I S T I Cantuariensis. Et si quis latro, uel homicida, uel aliquo crimine reus timore mortis fugiens, ad hanc ecclesiam peruenerit: in nullo lædatur, sed liber omnino dimittatur. Abbati uero ip-

Quicquid concedit, regali authoritate concedit: ut ostēdat, regalem authoritatem etiam ad spiritualia pertinere. Nota qd ab episcoporum subiectione eximit rex.

ro ipsius ecclesię liceat ubiq; latronem
uel furem de suspendio liberare, si
fortè superuenerit. Concedo etiam
eidem ecclesię leucam circumquaque
adiacentem, liberam & quietam ab o-
mni geldo, & scoto, & hidagiis, & de-
negildis, & opere pontium, & castel-
lorum, & parcorum, & clausuris, &
exercitibus, & omnibus auxiliis & pla-
citis, & querelis, & firis, & hundredis,
cum fara & foca, & toll, & heam, &
infangthes, & vvarpem, & lescagiis, &
hamfocue, & forstall, & blodvite, &
childev vite, & latrocinio, & libertatē
ab omni consuetudine terrenæ serui-
tutis, & ab omni exactione episcopo-
rum. Huic igitur ecclesię sancti Mar-
tini de bello do regale maneriū, quod
uocatur vvy. cum omnibus appendi-
tiis suis, & mea dominica corona, cum
omnibus libertatibus, & regalibus cō-
suetudinibus, ita liberum & quietum,
sicut

DE POTESTATE

sicut liberius & quietius tenui, uel rex dare potui: scilicet ab omni geldo & scotto, et hidadgiis, et denegeldis, et opere pontium et castellorum, et parcorum, et clausuris, deniq; ab omni terrenæ seruitutis consuetudine, et ab omni latrocinio, si acciderit. Similiter do duos denarios de omnibus forisfenturis et placitis omnium hundredorum, quæ pertinent ad summonitionem de vvy. In dingenariis uero, quod est unum membrum de vvy. Do etiam eidem ecclesiæ sancti Martini, ecclesiam de Radinges, ecclesiam de Culcutuna, et ecclesiam sancti Olanide Oxonia, cum terris et decimis et omnibus ad eas pertinentibus. Et si aliquis ex baronibus meis uel hominibus, aliquid de suo eidem ecclesiæ in elemosynam dederit, easdem libertates, quas concessi rebus, quas ego eidem ecclesiæ dedi, eis concedo, et præ-

præsenti scripto, ut supradicta regali
authoritate cōfirmo. Guilielmus rex,
Lanfrancus archiepiscop. Cantuari-
eñ. Tho. archiep. Eboraceñ, Mauri-
tius Episcopus Londoñ : Episcopi,
VV ynton, Exonien, et Roffeñ : Co-
mites Cestrie, de Mōtegu, et de vvar.
Magna subinde et uaria mutatio tem-
porum atq; ingeniorū. Et prout astu
atq; ingenio pontifices Romani sem-
per excelluerunt, et ad amplianda ac
dilatanda potestatis suę pomeria, oc-
casionem naçti sunt : ita semper mag-
na cum diligentia incubuerunt, ut o-
mnem in se potestatem transferrēt et
usurparent, atq; aliorum uel conuiue-
tia uel patientia, uel simplicitate, inter-
dum uero proposita spe maioris com-
modi, in rem suam abuterentur. Sed
quoniam à deo recesserunt, et confu-
sam potestatis molem tāquām arcem
babylonicam non bene positis funda-
men-

DE POTESTATE

mentis cōstruere conati sunt, stare nō potuit inconcussa: nec integram hominis uitam illibata et intacta hactenus constitit. Multa passi sunt principes, et tamen alium alio audaciorem fuisse historię testantur: et prout quisque se grauatum sensit, ita et asperius de iure suo ausus est pontifices compellare, atq; etiam officii sui cōmonere: multa interim dissimulantes, quę tum tractare, non admodum oportunum uidebatur. Sed et idē Guilielmus scripsit ad papā, qui in regno Anglię provisionibus abutebatur, ad hunc modū. Papę Rex, etc. Dominus dominantium IESVS CHRISTVS, qui cęlestia una et terrestria moderatur in secula, celsitudini apostolicę diuinitus uos crexit ad remouenda scādala, tollenda pericula, et prosperanda comoda plebis suę. Nobis itaque gregi dominico (cui disponente domino pręsi-

Alia Char
ta eiusdem
VVilhel
mi regis.

præsidemus) desyderantibus (ut tene-
mur) consulere, necessitatibus atque
periculis obuiare, necnon honores et
libertates ecclesię nobilis Anglicanę,
ac iura nostra hæreditaria, quę proge-
nitorum nostrorum digne recolenda
prioritas magnifice defensauit, nostris
tueri temporibus et augere: quędam,
quę præ cęteris occupant mentem no-
stram in puritate spiritus, sanctitati ue-
strę patefecimus. Ipsa quidem eccle-
sia mater nostra: quę inter alias eccle-
sias orbis terrę in censu temporalitatis
exuberans, et diuini cultus officiis, mi-
nistrorum deuotorum obsequiis, pi-
etatis et hospitalitatis operibus, ac no-
bilitatis prærogatiua semper floruit et
honoris: dum sua patebat opulentia
filiis propriis in eius ministerium, non
per ambitionem sed à deo uocatis. Iã
per impositiones importabiles & pro-
uisiones excessiuas sedis Apostolicę
factas

Ecclesiam
Anglican-
nam ma-
trem nos-
tram ap-
pellat.

DE POTESTATE

factas indistincte , tam exteris quàm Anglicis plerumq; nobis suspectis & exosis : precibus nostris oblatis pro dilectis nobis peritis & prouidis penitus obauditis: sic atteritur, deprimitur, & turbatur prouentibus complurium dignitatum & beneficiorum suorum pinguium collatis personis alienigenis, qui non resident in eisdem, suorum uultus pecorum non agnoscunt, linguam non intelligunt, sed uelut mercenarii solummodo temporalia lucra quærunt, & (ut de turpibus aliis taceamus) per quæ scandala pullulant, et neruus uilescit ecclesiasticæ discipline, sic animarum cura negligitur, diminuitur CHRISTI cultus, ruinis parent ædificia clericorum, quæ sumptuosæ manus construxerant prædecessorum, perit hospitalitas, et elemosinæ solitæ subtrahuntur, per quod multorum deuotio euacuatur. Nunquid hæc

hæc fuit primitiua uoluntas, et libera-
lis intentio fundatorum et principum,
ut elemosinæ ac patrimonia regum et
aliorum, quæ ministris ecclesiæ pro
diuini cultus exercitio et pietatis ope-
ribus assignata sint, utilitatibus cede-
rent exterorum? Nunquid deo placi-
tum est, ut ecclesia sic dotata, quæ tot
producit filios prouidos et discretos
ad sui curam et ministerium utiles et
necessarios, esurientibus filiis propriis,
ubera sua porrigere cogatur alienis,
nedum sugenda, sed potius discerpē-
da? Nam lac sugunt filii, sed sangui-
nem eliciunt extranei, nihil quod ra-
pere potuerint dimittēdo. Inter quos,
reuerendos patres, sanctæ Romanæ
ecclesiæ Cardinales, uestris lateribus
assistentes: qui maternis possunt me-
deri languoribus et continuis auxiliis
præuenire, non intelligimus continē-
ri. Nunquid per simplicitatem et pa-
tien-

DE POTESTATE

tientiam in discretam sint toleranda,
quæ manifestissime nobis & toti reg-
no nostro pericula comminantur?
Nam exhausto regni thesauro & ipsi-
us destructo sacerdotio, redderetur
regnū debilius in aduersis: quod for-
san habet nostrorum callida conie-
ctura emulorum. Quamobrem hæc
& alia graua prauidentes incommo-
da, quæ dissimulata diutius adiicerent
grauiora: de digesto fidelium & peri-
torum nobis assistentium cōsilio, ue-
stræ beatitudini uotiuus precibus sup-
plicamus, quatenus præmissis in stathe-
ra recti iudicii ponderatis cum uestre
deuotionis & patientiæ plenitudine,
quibus domus nostra regia, clerusq; &
populus regni nostri extiterunt hæc-
tenus præ cæteris in obedientia dictæ se-
dis, propter quod non ipsos deprime-
re sed releuare potius deberet uera no-
bilitas & bene disposita gratitudo: re-
serua-

seruationes & prouisiones, præcipue
pro personis alienigenis, ac impositi-
ones à sanctitate uestra per importunā
ambitiosorum instantiam frequenter
extortas, ac commissiones alias exe-
cutorum bonorum defunctorum sub
colore decedentium ab intestato, &
pecuniæ relictæ in subsidiū terræ san-
ctæ, necnon indistincte legatorum :
quibus populus nobis per ministro-
rum uestrorum subtilitatem (non di-
camus malitiam) præter conscientiam
uestram (ut confidimus) pluries per-
peram est uexatus, de solita dictæ se-
dis benignitate : quæ auaritiam peri-
mit, & labem symoniacam detestatur,
sic moderari dignemini : ut Ecclesiæ
cathedrales, & aliæ regni nostri libe-
ras electiones, & efficaciam habeant
iuxta cōcessionem progenitorum no-
strorum regum Angliæ factas, pariter
& per sedem apostolicam confirma-
tas.

DE POTESTATE

tas. Clericiq; patroni, patronatus sui solatia non amittant, sed adimatur onus deprimens filiorum humeros: ne cogat eos necessitas, ea tandem deicere, quæ diutius non possunt absque detrimento nimio supportari. Sed ut nostra nostrorumq; deuotio crescat erga sedem apostolicam, iugiter optamus: ut fideliter acquiescat. Namq; torpescere non ualemus, quin (ut tenemur) tanta discrimina pro uiribus euitemus. Itaq; rex Edgarus, ut ostenderet populi sui regimen in istiusmodi rebus ad se spectare, ad clerum suum usus est ea oratione, quæ sequitur.

Oratio
regis Ed-
gari ad
Clerum
Angliæ.

Psal. 43.

QVONIAM magnificauit dominus misericordiam suam facere nobiscum, dignum est ò patres reuerendiss. ut innumeris illius beneficiis dignis respondeamus operibus. Neq; enim in gladio nostro possidemus terram, & brachium nostrum non serua-
uit

uit nos : sed dextra eius & brachium
sanctum eius, quoniam complacuit il-
li in nobis. Iustum proinde est, ut qui
omnia subiecit sub pedibus, subiicia-
mus illi & nos & animas nostras : & ut
hi quos nobis subdidit, eius sub dantur
legibus, non segniter elaboremus.

Et mea quidem interest laicos cum æ-
quitatis iure tractare, inter uirum &
proximum suum iustum iudicium fa-
cere, punire sacrilegos, rebelles com-
primere, eripere inopē de manu forti-
orum eius, egenum et pauperem à di-
ripiantibus eum. Sed et meæ sollicitu-
dinis est ecclesiarum ministris, gregi-
bus monachorum, choris uirginum
necessaria procurare : et paci eorum ac
quieti consulere. De quorum omni-
um moribus ad nos spectat examen :
si uixerint continenter, si honeste se
habeant ad eos, qui foris sunt, si diui-
nis officiis solliciti, si ad docendum po-
pulum

DE POTESTATE

pulum assidui, si uictu sobrii, si moderari habitu, si in iudiciis sint discreti (pace uestra loquor reuerendi patres) si ista solerti scrutinio curassetis, non tam horrenda et abominanda ad aures nostras de clericis peruenissent. Taceo quòd nec illis est corona patens, nec tonsura conueniens. Quòd in uita uestra lasciuia, insolentia in gestu, in uerbis turpitudine: interioris hominis loquuntur infamiam. Præterea in diuinis officiis quanta sit negligentia, cū sacris uigiis uix interesse dignentur, cum ad missarum solemniam, ad ludendum uel ridendum magis quàm ad psallendum congregari uideantur. Dicam, dicam quod boni lugent, mali rident: dicam dolens (si tamen dici potest) quo modo diffluant in comessationibus, in ebrietatibus, in cubilibus et impudiciis: ut iam domus clericorum putentur prostibula meretricum,

retricum, conciliabulum histrionum.
Ibi aleæ, ibi saltus et cantus, ibi usque
ad mediam noctem protractæ cū cla-
more & horrore uigiliæ. Sic sic patri-
monia regum, elemosinæ principum,
imo (quod magis est) illius preciosi
sanguinis precium profligatur ? Ad
hoc igitur exhausserunt thesauros suos
patres nostri, ad hoc fiscus regius de-
tractis redditibus multis decreuit, ad
hoc Ecclesiis C H R I S T I agros &
possessions regalis munificentia cō-
tulit, ut deliciis clericorum meretrices
ornentur, luxuriosa conuiuia præpa-
rentur, canes ac aues, ac talia ludicra
comparentur ? hæc milites clamant,
plebs submurmurat, mimi cantant &
saltant, & uos negligitis, uos parcitis,
uos dissimulatis. Vbi gladius Leui, &
Zelus Simeonis, qui ut scorto abu-
tentes filia Iacob Sichimitas (eorum
habentes figuram, qui C H R I S T I

Gene. 34.

DE POTESTATE

ecclesiam pollutis actibus fedant) &
 circumcisos succiderunt ? Vbi spiritus
 Moyfi , qui caput uituli adoranti-
 bus etiam domesticis sui sanguinis nō
 pepercit ? Vbi pugio Phinees sacer-
 dotis, qui fornicantem cum madiani-
 ta confodiens , sancta hac emulatione
 deum placauit iratum ? Vbi spiritus
 Petri , cuius uirtute perimitur auaritia,
 hæresis symoniaca condemnatur ?
 Emulamini ò sacerdotes , emulamini
 uias domini , & iustitias dei nostri .
 Tempus faciendi contra eos , qui dis-
 sipauerunt legem dei . Ego Constan-
 tini , uos Petri gladium habetis in ma-
 nibus . Iungamus dexteras , gladium
 gladio copulemus : ut eiciantur extra
 castra leprosi , ut purgetur sanctuari-
 um domini , & ministrent in templo
 filii Leui : qui dixit patri & matri: Ne-
 scio uos , & fratribus suis, Ignoro uos.
 Agite quæso solícite, ne pœniteat nos
 fecisse,

Exod. 32.

Num. 25.

Act. 5.

Act. 8.

Clerus
 Angliæ
 gladium
 Petri ha-
 bet, ut nō
 necesse sit,
 a Roma
 petere,

Deute. 33.

fecisse, quod fecimus, dedisse quod
dedimus: si uiderimus illud non in
Dei obsequium, sed in pessimorum
luxuriam impunita libertate consumi.
Moueant uos sanctorum reliquiae, in
quibus insultant: ueneranda altaria
ante quae insaniunt. Moueat uos an-
tecessorum nostrorum mira deuotio,
quorum elemosynis uesania clerico-
rum abutitur. Proauus meus (ut sci-
tis) omnem terram suam Ecclesiis
& monasteriis decimauit. Sanctae
memoriae attauus meus Alfredus, ut
Ecclesiam ditaret, non thesauris su-
is, non patrimonio, non sumpti-
bus, non redditibus parcendum pu-
tauit. Auus meus senior EDVVAR-
DVS, quanta contulerit Ecclesiis,
paternitatem uestram non later.
Pater meus, & frater eius, quibus
donariis CHRISTI altaria cumu-
lauerint, meminisse uos decet.

DE POTESTATE

O pater patrum Dunstane, contem-
plare quæso patris mei oculos, ab illa
lucida cœli plaga in te radiantes. Audi
querulas eius uoces, cum quadam pi-
etate in tuis auribus resonantes: Tu
mihi pater Dunstane: Tu mihi de
construendis monasteriis, de ecclesiis
ædificandis, consilium dedisti: Tu
mihi adiutor in omnibus & coopera-
tor extitisti. Te quasi pastorem & e-
piscopum animæ meæ, morumque
meorum custodem elegi. Quando
tibi non parui? quos unquàm thesau-
ros tuis consiliis prætuli? quas posses-
siones, te præcipiente non spreui? Si
quid pauperibus erogandum existi-
mabas, præsto fui. Si quid conferen-
dum ecclesiis iudicabas, non distuli.
Si quid monachis, clericis ue deesse
querebaris, suppleui. Aeternam di-
cebas elemosynam esse, nec aliam
fructuosiore, quam quod monaste-
riis,

riis, ecclesiisue confertur. Eo enim
& dei serui sustentantur: & quod su-
perest, pauperibus erogatur. O præ-
claram elemosynam. O dignum ani-
mæ precium. O peccatis nostris salu-
bre remedium, quod à sinu Sibillæ in
peregrini muris pellicula feter, quod
eius auriculas ornat, quod componit
digitulos, quod corpus delicatum in
byssō stringit & purpura. Hiccine est
pater elemosynarum mearum fru-
ctus? Hiccine est desyderii mei tuæq;
promissionis effectus? Quid huic pa-
tris mei querimonix respondebis?
Scio scio, cum uidebas furem, non
currebas cum eo: nec cum adulteris
portionem tuam ponebas. Arguisti,
obsecrasti, atq; increpasti. Contemp-
ta uerba sunt, ueniendum est ad uer-
bera. Habes hic tecum uenerabilem
patrem Edvvaldum vvynton. epis-
copum. Habes reuerendum præsu-
lem

DE POTESTATE

lem V Vigorniensem Osvaldum :
uobis istud committo negotium , ut
& episcopali censura , & regia authori-
tate turpiter uiuentes , de Ecclesiis eii-
ciantur , & ordinate uiuentes introdu-
cantur , &c.

PRAETEREA etiam domini tem-
porales , & parliamentum Angliæ ,
cum pontifex id sibi arrogare conare-
tur , ut de titulo regni Scotiæ , quem
Rex Angliæ sibi uendicabat , cognos-
ceret : literas ad pontificem in hunc
tenorem , qui sequitur , dedit . Sancta
Romana mater ecclesia , per cuius mi-
nisterium sedes catholica gubernatur
in suis actibus , cum ea sicut firmiter
credimus ac tenemus , maturitate pro-
cedit , quòd nulli præiudicare , sed sin-
gulorum iura non minus in aliis ,
quàm in se ipsa tanquam mater alma
conseruari uelit illefa : sane conuoca-
to nuper per sacratissimum domi-
num

num Edvvardum, Dei gratia regem
Angliæ illustrem, parlamento apud
Lincolne generali: idem dominus
noster quasdam literas Apostolicas,
quas super certis negotiis conditio-
nem & statum regni Scotiæ tangen-
tibus, ex parte uestra receperit, in
medio exhiberi, & seriose coram no-
bis fecit exponi. Quibus auditis, &
diligentius intellectis tam nostris sen-
sibus admiranda, quàm hactenus in-
audita in eiisdem audiuius contine-
ri. Scimus enim pater sanctissime,
& notorium est in partibus Anglica-
nis, & nonnullis aliis non ignotum,
quòd à prima institutione regni An-
gliæ, ad Reges eiusdem regni tam
temporibus Britonum, quàm Anglo-
rum, certum & directum dominium
regni Scotiæ successiuis temporibus,
& ad ipsum regnum in temporali-
bus pertinuit, nec pertinet quouis
iure

DE POTESTATE

iure ad ecclesiam supradictam. Quin-
 imo idem regnum Scotia progenito-
 ribus prædicti domini nostri, regibus
 Angliæ atq; sibi, feudale extitit ab an-
 tiquo. Nec etiam reges Scotorum, &
 regnum, alii quàm regibus Angliæ
 subfuerunt, uel subiici consueuerunt.
 Neq; reges Angliæ super iuribus suis
 in regno prædicto, aut aliis suis tem-
 poralibus coram aliquo iudice eccle-
 siastico uel sæculari, ex libera præemi-
 nentia status suæ regię dignitatis &
 consuetudinis cunctis temporibus ir-
 refragabiliter obseruata, responde-
 runt aut respondere debeant. Vnde
 habito tractatu & deliberatione dili-
 genti super contentis in uestris literis
 memoratis, communis, concors, &
 unanimis omnium nostrum & singu-
 lorum consensus hic est. ac erit incon-
 cussus (deo propitio) in futurum: quòd
 prefatus dominus noster Rex super
 iuri-

Reges
 Angliæ
 de statu
 regni co-
 ram nullo
 litigare
 coguntur.

iuribus regni sui Scotiae aut aliis suis temporalibus, nullatenus iudicialiter respondeat coram uobis, nec iudicium subeat quoquomodo, aut iura sua praedicta in dubium quoduis deducat, nec ad praesentiam uestram procuratores aut nuncios mittat: praecipue cum praemissa cederent manifeste in exhaereditationem iuris coronae regni Angliae & regiae dignitatis, ac subuersionem status eiusdem regni notoriam: nec non in prauiudicium libertatum, consuetudinum, & legum paternarum. Ad quarum conseruationem atq; defensionem ex debito praestiti iuramenti astringimur, & quae manutenebimus toto posse: totisq; uiribus, cum dei auxilio defendemus, nec etiam permittemus, sicut nec possumus, nec debemus praemissa tam insolita, indebita, prauiudicialia, & alia inaudita praelibatum dominum nostrum

Negant
responde-
re coram.

Nota.

DE POTESTATE

strum regem, etiam si uellet, facere, seu quomodolibet attentare. Quoniam sanctitati uestre reuerenter & humiliter supplicamus, quatenus eundem dominum nostrum regem Angliæ, qui inter alios principes orbis terræ catholicum se exhibeat, & ecclesiæ Romanæ deuotum: iura sua, libertates, consuetudines, & leges prædictas absque omni diminutione, & inquietudine pacifice possidere, & ea illibata persistere benignus permittatis. In cuius rei testimonium sigilla nostra, tam pro nobis quàm pro tota communitate prædicti regni Angliæ præsentibus sunt appensa. Data apud Lincolne, Anno domini. 1301.

Epi. Cassiodori.

EXTAT etiam cuiusdam Cassiodori Epistola ad Ecclesiam Anglicanam, de abusionibus Romanæ Ecclesiæ, in hæc uerba. Ecclesiæ nobili Anglicanæ in Luto, & latere ancillatæ,
Pe-

Petrus filius Cassiodori, miles catholicus, pugil CHRISTI deuotus, salutem & captiuitatis iugum abiicere, & brauium accipere libertatis. Cui comparabo te, uel cui assimilabo te filia Hierusalem, cui exæquabo te uirgo filia Sion? Magna est enim tua contritio, uelut mare: sola facta es sine solatio, tota die merore confecta. Data es in manum eius, de qua non potes surgere, absq; auxilio subleuantis. Nam scribæ & pharisæi super cathedrā Moysei sedentes, principes tui Romanorum hostes in capite tibi facti, sua phylacteria dilatantes, & ambientes locupletari tuorum ossium ex medullis, graua & importabilia in tuiset tuorū ministrorum imponunt humeris onera, & ultra quàm decet, te constituunt sub tributo, quæ libera fueras ab antiquo. Recedat abhinc omnis admirationis materia, quia mater tua domina gentium, uidua-

Thren. 2.

Thren. 1.

DE POTESTATE

uiduarum more suo subito desponsata, tibi ipsum in patrem constituit, Romanæ, uidelicet urbis pontificem summum : qui tibi in nullo tamen paternitatis genere hoc ostendit. Super te quidem suas magnificat fimbrias, & experimento docet se tuæ matris esse maritum. Commemorat enim apud se propheticum sæpe uerbum, quod est in scrinio sui pectoris sic digestum : Sume tibi librum grandem, & scribe in eo stilo hominis uelociter, spolia detrahe, cito prædare. Nunquid apostolus ad hoc dicit eum constitui, dum sic scribit? Omnis pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in hiis quæ sunt ad dominum : non ad spolia, non pro censibus annuis imponendis, nec pro necandis hominibus : sed ut dona offerat & sacrificia pro peccatis, qui etiam condolere his possit, qui ignorant

Esa. 8

Heb. 5.

rant & errant. Et de Petro legitur piscatore, cuius se cōmemorat esse successorem, quòd post **CHRISTI** resurrectionem, cum ceteris apostolis ad piscandi officium est reuersus. Qui cum nihil in sinistra parte nauigii caperet (**CHRISTO** iubente) ad dexteram se conuertit, & in terram plenum magnis piscibus rethe traxit. Est igitur ministerium ecclesiæ utile in parte dextra exercendum, per quod & diabolus uincitur, & eidem **CHRISTO** copia capitur animarum. Certe sic labor sinistræ partis nauigii non se habet. Quia in eo fides titubat, dominatur tristitia, cum quod inquirendo appetitur minime inuenitur. Quis enim credat se simul & semel posse seruire mammonæ atq; deo: ac suæ uoluntati placere, seu carnis & sanguinis reuelationibus inhærere, & offerre **CHRISTO** munera digna? Et sine dubio

m pastor

Ioan. 21.

DE POTESTATE

pastor, qui super gregis ædificationem non uigilat, aliã rugienti leoni & quærenti quem deuoret, parat uiam. Vide inquàm facta inaudita nuncupatiui filia patris tui, qui pastores bonos à caulis ouium amouet: & suos nepotes, consanguineos, & parentes, nonnullos literas ignorantes, & alios uelut mutos & surdos, ouium earundem nō intelligentes balatum, nec de morfibz luporum curantes, uelut mercenarios uellera auferentes, & metentes sæmina aliorum, in episcopos, ut præfint, non ut profint, constituit pro eisdem. Quorumq; manus in cophinis seruiunt, & ipsorum dorſa ab oneribus diuertuntur. Ex quibus liquet, quòd sacerdotium peruertitur his diebus, obsequium diuinum subtrahitur, & elemosynarum largitio adnullatur, per quod regum principum & christianorum sancta deuotio uacuatur. Nonne de-

Pfal. 30.

debet in oculis omnium mirabile reputari, quòd ubi C H R I S T V S pro se & Petro regibus iussit solui tributum, ipse regna & regnorum principes cōtra uolūtatem illius, cuius se uicarium esse dicit, qui à se regna & mundi iudicia abdicauit, suæ subiicere nitatur ditioni, dominio sui stili, quia totum sibi uendicat, quod scripserit esse suum. De te filia quid plus agit? Ecce à te trahit quod libet, nec tamen reputat se contentum, si partem rerum tuarum à te decimam auferat, nisi primos fructus beneficiorum tuorum habeat ministrorum, ut tã pro se quàm pro suo sanguine nouum cōstituatur patrimonium de eisdem, abiectis piissimis uoluntatibus fundatorum: & alia etiam execrabilia præcursorum stipendiis, quos transmittit in Angliam, iam imposuit: qui non tantum tuum ac tuorum uictum auferunt & uestituras, sed

DE POTESTATE

4. Re. 24.

& eorum carnes ac pelles lacerant uelut canes. Nunquid Nabugodonosor regi debeat comparari, qui templū domini deuastauit, & uasis suis argenteis & aureis spoliavit? Quod egerat enim ille, agit & iste. Ille domus dei spoliavit ministros, & ipsam debito destituebat auxilio, hæc & hic facit. Certe melius est occisis gladio quàm fame aliquo modo interfectis, quia sunt illi mortui statim, & isti sunt à terræ sterilitate consumpti. Compatiantur tibi filia omnes transeuntes per uiam, quia non est dolor similis dolori tuo. Iam enim pro dolore nimio et nimia effusione tua lachrymarum, super carbones est facies tua denigrata. Itaque quòd nō es cognita amplius in plateis, in tenebris te tuus prefatus superior collocavit: inebriauit absynthio atque felle, afflictionem populi tui eiusque gemitū audi domine, Vide domine & descende, quia

de, quia cor dicti uiri supra cor Pharaonis est nimium induratum, quoniam populum tuum abire liberum nō dimittit, nisi in fortitudine manus tuæ.

Non enim eum tantum flagellat super terrā miserabiliter, sed post mortem, quia quorumcunq; Christianorum bona sub nomine tituli de intestatis, omnia post decessum occupare intendit. Animaduertat itaque militia

Anglicana qualiter retroactis temporibus franci, in regnum Angliæ suæ concupiscentiæ oculos dirigentes machinabantur illud suæ subiicere potestati. Sed quod in his hæctenus defuit, est timendum ne in nos suppleat prædicti uiri noua coniecturatio, noui hostis: quia regni deficiente thesauro, & ipsius destructo sacerdotio, efficietur regnum impotentius contra hostes.

Ne igitur tu filia, tuique sacerdotes in miseriam deducamini lōgiorem, ex-

DE POTESTATE

pedit ut pro tua tuorumq; salute rex
 tuus christianiss. & regni potentes, qui
 amplissimis beneficiis uos dotarunt,
 quiq; uos & beneficia huius habent in
 hoc casu tueri, resistent coniecturatio-
 nibus, conspirationibus, arrogantia,
 præsumptioni, ac superbia dicti uiri,
 qui non dei contemplatione, sed pro
 suis ditandis parētibus ac pro nido suo
 quasi aquilam exaltando per præmis-
 sa & alia imposita per eūdem, totalem
 pecuniam Angliæ nouo domini ge-
 nere emungere iam cōtendit. Ne dis-
 simulata in hac parte simplicitas regni
 huius subuersionē afferat, & sero ad-
 hibeatur remedii tunc cautela: auertat
 uirtutum dominus de corde uiri illius
 nelamen, sibiq; cor contritum & hu-
 mile largiatur, & agnoscere eum faci-
 at uestigia ueri dei, per quæ à suis tene-
 bris eruatur, & præmissos labores si-
 nistros dimittere compellatur: necnō
& quòd

& quòd uinea quam plantauit dei de-
 xtra sacra, fidei cultoribus iugiter re-
 pleatur. Animent uos uerba domini
 & prophetica Hieremię ad propulsan-
 da huius inchoata, quę dicunt, Tu pa-
 stor, qui populum meum dispersisti,
 & cum de suis habitationibus eiecisti,
 ecce uisitabo super te tuorum maliti-
 am studiorum: nec erit uir, qui super
 solium Dauid de tuo semine sedeat,
 nec qui in Iuda ultra habeat potestatem
 fiat nidus tuus desertus, & sicut Sodo-
 ma, & Gomorra, totaliter sit subuer-
 sus. Quòd si perterritus ex his dictis
 non destiterit ab inceptis, & restitutio-
 nem non fecerit de perceptis: psallent
 pro eo, extunc nequiter indurato Psal-
 mum centesimum octauum, illi cui om-
 nia sunt aperta, singuli singulis die-
 bus clara uoce in CHRISTO deuo-
 tissimi. Deus laudem, &c. Et certe ut
 fauor, gratia, & beneuolentia multa

Hier. 23.

Psal. 108.

Psal. 109.

re-

DE POTESTATE

remittit & negligit : ita nimiū oppressa & grauata benignitas, dum se liberari cupit, & quærit leuamen, in certam ueritatis cognitionē incumbit : & qua parte dolet, iugum quocunque modo potest, excutit. Itaque isti, quos supra commemorauimus, cū quædam tantum & parce attigerint, omnes tamen se aliqua in parte grauatos sentientes, prout ratio temporis ferebat, & oportunitas uidebatur, oneri à sede Romana imposito indoluerūt : & resistere conati, in illis ignorantiae tenebris delitescente atq; oppressa hominū erroribus ueritate, aliqui (ut uerum dicatur) succubuerunt, hoc est à bonis inceptis destiterunt, & potentiori pontifici manus dederunt, nō ueritatis uirtute adducti, sed humanæ potentiae uia ducti, ut iugum resumerent tam duræ potestatis. Cessit itaq; ueritas temporis, & aliquandiu latens, iam tandem emer-

emergit. Nec quia illi sic scripserunt, ueritas statuitur & cōstat : sed quia uera fuerunt, illi scripserunt: & quoniam dies mali erant, & ueritatis acerbitatem non ferebant, prior ratio fuit silentio ueritatis tueri mundana, quàm suscepto ueri patrociniō amittendæ rei periculum subire. Qua in re homines, ut erant, se ostenderunt, qui non semper optima incepta sic prosequuntur, ut illustrandæ atq; tuendæ ueritatis studio rem familiarem, uitam, honores, et cætera terrena negligant. Quo nomine magna huius sæculi fœlicitas, in quo ita iam resipiscere homines uidentur, ut liberas atq; apertas aures habeant, et ad ueritatis persuationem recipiendam attentas, quibus nulla cum offensione licet uera proferre. Iā hæc cum ita se habeant, cum tam luculentis et apertis rationibus sit hic utriusq; potestatis ipsa ueritas ostensa, quemadmo-

DE POTES. REGIA.

admodum (nisi uelitis ultro in media
luce cæcutire) clarissime uidetis : uos
itaq; charissimi lectores expergiscimi-
ni. Apud uos concedat umbra uerita-
ti, imo lumē ueritatis tenebras expel-
lat : neu uelitis unquam uariis et pere-
grinis doctrinis abduci, sed (adhor-
tante Petro) præmoniti custodite uos,
ne insipientium errore traducti exci-
datis à propria firmitate. Crescite ue-
ro in gratia, et in cognitione do-
mini nostri et Saluatoris I E-
S V C H R I S T I, Cui glo-
ria et nunc et in diem
æternitatis. A-
men.

Heb. 13.

2. Pet. 3.

LONDINI IN AEDIBVS
THOMAS BERTHE
LETI REGII IM
PRESS
SORIS. EXCVS.

ANNO. M. D. XXXVIII.

CVM PRIVILEGIO.